

Forord

På baggrund af Dyrevelfærdspuljen, der er underlagt Justitsministeriet, som vi har fået midler fra, har Landsorganisationen Danske Fugleforeninger i samarbejde med nogle af Danmarks bedste fugleholdere fået fremstillet tre pasningsvejledninger, der indeholder de mest kendte arter under beskyttede forhold.

Formålet med disse pasningsvejledninger er at udbrede kendskabet til eksotiske fugle. Desuden ønsker vi at informere om pasning og pleje af fugle under beskyttede forhold, og give nuværende og kommende fugleholdere råd og vejledning med disse.

De fleste fugle vil kunne trives under beskyttede forhold, forudsat at de bliver fodret rigtigt og holdt i rene omgivelser i det daglige. Fuglene må heller ikke udsættes for unødigt stress. Det sker ofte ved flytning af fuglen/fuglene, eller hvis de opholder sig et sted, hvor mange mennesker passerer forbi. Som fugleeejer bør man altid være opmærksom på de første sygdomstegn, så man kan få professionel hjælp hos den lokale dyrlæge.

Det er måske det, de tre pasningsvejledninger kan give nogle svar på.

Pasningsvejledningerne er gratis og vil være at finde hos dyrlæger og på biblioteker og andre relevante steder.

Hvis der er spørgsmål om fugle, som ønskes debatteret, henviser vi til den lokale fugleforening. Disse kan findes på www.ldf-net.dk

Desuden er man velkommen til at kontakte Landsorganisationen Danske Fugleforeninger.

Udgivet af
LANDSORGANISATIONEN DANSKE FUGLEFORENINGER

Pasningsvejledning for Nymfekakadu

Nymphicus hollandicus

Hvis der findes en papegøjefugl, som har givet videnskaben diskussioner i forbindelse med placering inden for den videnskabelige orden, papegøjefugle, må det være Nymfekakadu'en. På mange måder minder den mest af alt om fladhaleparakitterne, som er en type papegøjer, der – i mange forskellige arter – er udbredt på det australske kontinent. Alle har de en strøm-linet, slank krop, lange vinger og en lang, kile-formet hale. Tilsammen er det ting som er gode at have, når deres leveområder er de åbne

græssletter, hvor det er vigtigt hurtigt at kunne lette fra jorden og komme hurtigt af sted.

Nymfekakadu'en har dog andre karakteristika, som gør, at den videnskabeligt er placeret under kakadu'erne, hvor især toppen, som kan rejses og lægges ned, er et typisk særpræg. En anden ting er, at fjerenes farvespektrum kun indeholder sort, gråt, brunt, gult og hvidt samtidig med, at den har den rødorange øreplet. Farver som blå, grøn og kraftig rød, som er typiske for de fleste arter fladhaleparakitter findes ikke hos Nymfekakadu'en, hvorved den også farvemæssigt ligger tættere på de øvrige kakadu'er.

En anden årsag til at placere Nymfekakadu'en i familie med kakadu'er er, at både han og hun deltager i ud-rugningen af deres æg.

Nymfekakadu'en er af udseende ellers meget lig de australske fladhaleparakitter, og samtidig har den, som alle andre papegøjer, en muskuløs tunge, som den bruger til at behandle frø med, som afskalles, inden det fortæres.

De lange vinger og den lange kile-formede hale gør, at Nymfekakadu'en har en hurtig flugt og samtidig er en fantastisk god flyver.

Nymfekakadu'ens grålige farver bevirker, at den kan være svær at få øje på, når den søger føde på jorden.

Der er synlig kønsforskel på han og hun, idet hannen er meget kraftigere i farverne end hunnen.

Den største og mest sikre forskel er imidlertid farven på underhalen. Hos hannen er undersiden af halen rent mørkegrå, mens den hos hunnen er

Nymfekakadu-han.

lysere grå med tydelige gullige tværstriber.

Nymfekakadu'ens levevis i naturen

Denne lille australske papegøjes udbredelsesområde omfatter størsteparten af det australske kontinent med undtagelse af de yderste nordlige og østlige dele af landet.

Nymfekakadu'en lever som mange af de australske papegøjer i små flokke, men kan dog på visse tidspunkter ses i flokke på op til flere hundrede individer, dette oftest ud fra mulighederne for at søge føde, idet der på visse tidspunkter kun findes føde i mindre områder. Selv om fuglene lever i flokke under fødesøgning, så er de ikke kolonirugere, og et par vil derfor sammen finde et passende redetræ til brug for familieførøgelsen.

Nymfekakadu'er trækker rundt over det australske kontinent, men ses oftest i meget tørre områder, frem for i meget frodige områder med former for skovvækst.

Det forholder sig således, at de Nymfekakadu'er, som lever i den nordlige del af Australien, trækker meget rundt alt efter tørke og regntid, hvorimod de, som er udbredt i den sydlige del, er meget mere stationære. Dog vil der altid være mulighed for at finde dem i nærheden af vand, så som ved floder og vandløb samt i kløfter, men også i meget tørre, nærmest ørkenlignende, områder.

Nymfekakadu'erne søger deres føde på jorden, og som oftest består denne af forskellige slags græsfrø. Når fuglene bevæger sig rundt på jorden, kan de – med deres mørkegrålige overside – være svære at få øje på. Hvis de føler sig utrygge eller generede, flyver de straks op i de nærmeste træer, men vender lidt senere tilbage for at fortsætte fødesøgningen.

Når Nymfekakadu'erne, hvad enten de hviler eller overnatter, sker dette ofte i udgåede træer, hvori de kan være vanskelige at få øje på, når

Nymfekakadu-hun.

de sidder imellem træernes gamle, tørre grene. Nymfekakadu'er er fantastiske hurtige flyvere og er derfor som skabt til livet på de åbne sletter.

Overvejelser inden anskaffelse m.m.

Inden man anskaffer sig denne lille, australske papegøje, bør man overveje, om det nu også er det rigtige valg, man har truffet. Man skal være opmærksom på, at det er et levende dyr, man er i færd med at anskaffe sig – i dette tilfælde en papegøje – som sagtens kan gå hen og blive op til 25 år gammel.

Som mange andre papegøjer er Nymfekakadu'er også sociale, og som i naturen lever sammen parvis eller i mindre eller større flok-

ke. Hvis det er en tam Nymfekakadu, man ønsker sig, må man være klar over, at det koster rigtig megen tid og sikkert mere, end de fleste tror. På et eller andet tidspunkt vil en enligsidende Nymfekakadu føle sig ensom, også selv om man mener, at man gør sit bedste for at give sig den fornødne tid til den. Derfor kan det på det kraftigste anbefales at anskaffe sig et par i

ellers kan tæmningen vise sig at blive yderst vanskelig.

Ønsker man derimod at have Nymfekakadu'er som hobbyfugle, er de også her alle tiders, og man kan lige fra de tidlige forårsmåneder til langt hen på efteråret have dem gående i en udendørsvoliere, hvor det endda vil være muligt at have dem gående sammen med andre

I naturen finder Nymfekakadu'er en del af deres føde på jorden.

Nymfekakaduer'er

stedet for blot en enkelt fugl. Der har tidligere hersket en del tvivl om, hvorvidt man kunne få to Nymfekakadu'er lige så tamme som en enligsidende, men det har siden vist sig sagtens at kunne lade sig gøre. Ønsker man ikke at få unger af sine Nymfekakadu'er, skal man blot sørge for at have to fugle af samme køn, og som selskabsfugle vil de samtidig være lettere at have med at gøre. Man kan eventuelt i første omgang nøjes med at anskaffe sig én fugl, for så på et senere tidspunkt, når den første er blevet tam, at indkøbe endnu én.

Ønsker man at gøre sine Nymfekakadu'er tamme, bør disse i så tilfælde være ungfugle,

fugle, ja – ikke bare sammen med undulater – men også mindre finkefugle så som kanarier o.lign.

Inden anskaffelsen af fuglen/fuglene bør man også lige have for øje, om man, når man eksempelvis skal på ferie og lignende, har nogen, som kan fodre og passe de levende væsener.

Noget man også skal være opmærksom på, er Nymfekakadu'ers ret så høje stemmeføring, hvilket man især bør gøre sig klart, hvis man har dem inden døre som selskabsfugle.

Når man har besluttet sig for, at det er Nymfekakadu'er, man vil have, kan man købe

dem enten i en dyrehandel eller hos en privat opdrætter. Lige meget, hvilken af dem man vælger, så bør man give sig god tid til at udvælge den eller de fugle, man nu synes bedst om. Hvis det er muligt, så få lov til at komme forbi og kigge på fuglen/fuglene ad et par gange. Er det hos en opdrætter, så bør man forhøre sig om, hvorfor fuglene er til salg, især hvis der er tale om voksne par. Få sikkerhed for, at et par ikke er søskende og forhør dig også om, hvorvidt de har ynglet før, og om det i givet fald har voldt problemer.

Hvis der er tale om ungfugle, som man ønsker at gøre tamme, er det vigtigt at lægge mærke til, om fuglen har helt mørke øjne, hvilket nemlig er kendetegnet på, at det er en ung fugl.

Voksne fugle har lysere øjne. Ved udvælgelsen er der nogle ting, man bør være opmærksom på: Fuglen/fuglene bør have en stram og tæt fjerdragt, og der må ikke være områder, hvor den mangler fjer.

Øjnene skal være blanke og virke opmærksomme.

Fuglen/fuglene skal kunne sidde ordentligt på en pind.

Kig på fuglen/fuglene på nært hold, få evt. lov til at tage den/dem i hånden for at kontrollere, om den/de f. eks. har afføringsrester omkring kloakken, hvilket der under ingen omstændigheder må være.

Halefjer og vingefjer skal være i orden og må ikke være beskadigede.

Vær sikker på, at den/de udvalgte fugl/fugle ikke har udfådd fra næseborene.

Når nyanskaffede fugle er vel hjemme på bestemmelsesstedet, er der i den første tid be-

hov for, at de får den fornødne ro til at vænne sig til de nye forhold.

I de første par dage kan det være en god idé at fodre om morgenen, sådan at de nyankomne

Grene af en sådan tykkelse, så fuglenes tæer ikke kan nå rundt om, er godt for fødderne, og er grenen tillige tør, slides deres kløer herved på naturlig vis.

fugle har hele dagen til søge føde og æde det tilbudte foder. Holder man Nymfekakadu'er som selskabsfugle, bør de placeres et sted, hvor de om aftenen kan få fred og ro.

Nymfekakadu'en som selskabsfugl

Som tidligere nævnt lever Nymfekakadu'en i naturen i flokke og her samtidig parvis. Derfor må det på det kraftigste anbefales, at man i stedet for blot en enkelt fugl, anskaffer sig mindst to. I det lange løb bryder vi mennesker os jo ikke om at være alene – og det gør Nymfekakadu'en heller ikke!

Nymfekakadu'er kan godt holdes i flok.

Nymfekakadu'er

Der er imidlertid nogle ting, man skal have afklaret inden anskaffelsen af fuglene som eksempelvis burforhold o.lign.

Der findes utroligt mange typer bure i handelen, men desværre er mange af dem overhovedet ikke dyreværnsmæssigt forsvarlige at holde fugle i. Høje eller cylinderformede bure er komplet uegnede som opholdssted for levende væsener og slet ikke for fugle – og lad det være sagt: *Et bur kan aldrig blive for stort!*

Mindstemålene for et bur til Nymfekakadu'er bør være 120 cm i længden, have en dybde på

ikke under 60 cm og en højde på 70-80 cm og hellere end gerne større.

Ophold i et bur af ovennævnte størrelse kræver imidlertid, at fuglene kommer ud hver dag, således at de kan flyve rundt og få rørt vingerne. Når man køber et nyt bur, er det ofte forsynet med siddepinde af plast. Disse siddepinde er dog ganske uegnede og bør straks kasseres og erstattes med naturgrene. Er buret imidlertid forsynet med runde pinde af træ, er det dog stadig en god idé at udskifte et par stykker af dem med naturgrene af forskellig tykkelse. Natur-

grene varierer i tykkelse og er sjældent helt lige, hvilket giver fuglene et godt og varieret greb. Samtidig er naturgrene lette at få fat i, men husk, at de – for at undgå eventuelle bakterier – bør skoldes, inden de anbringes i buret. Tag aldrig naturgrene på steder, hvor man har mistanke om, at der kan være sprøjtet som ved f.eks. frugttræer o.lign.! Da Nymfekakadu'er helt naturligt gnaver i de indsatte grene, bør de derfor jævnligt udskiftes.

Siddepinde omviklet med sandpapir, hvilket efter sigende skulle forhindre fuglene i at få for lange klør, er bare en fiks idé og en rigtig dårlig løsning.

Langt den bedste løsning er at anbringe en tør/hård gren i buret, som er så tilpas tyk, at fuglenes tæer kun lige kan holde om det halve af pindens tykkelse. For nu at bevare grebet om pinden må fuglene spænde deres klør, hvorved neglene slides.

Nymfekakadu'en som volierefugl

Man kan uden problemer holde Nymfekakadu'er i voliere såvel parvis som i mindre grupper. Holder man dem i gruppe, bør det være i lige par dvs. lige mange hanner og hunner. Det er også muligt at holde Nymfekakadu'er sammen med andre fugle, dog skal man være yderst forsigtig med at holde dem sammen med andre papegøjer og nogle typer parakitler.

Vil man holde et par alene i voliere, bør mindstemålene på denne være 2,0 m i længden, 1,0 m i bredden og 2,0 m i højden.

Nymfekakadu'er kan holdes i udendørsvoliere store dele af året – selvfølgelig alt efter hvordan det danske vejr arter sig – dog skal de have adgang til et lyst, frostfrit inderrum, helst med indlagt lys med tanke på den mørke vinterperiode.

Også i en voliere er naturgrene at foretrække og helst store grene af forskellig form og tykkelse anbragt i hver ende af volieren.

Som et supplement til naturgrenene kan man ophænge tovværk fra side til side i volieren. Når fuglene sætter sig herpå bevæger det sig, hvorved bl.a. fuglenes benmuskulatur styrkes.

Yderligere kan man i tovværket ophænge forskellige foderemner for på den måde at aktivere fuglene.

En grov parakitblanding er udmærket som tørt frø til Nymfekakadu'er.

En parakitblanding indeholdende mange solsikkefrø er ikke specielt godt for fuglene og bør helst undgås.

Friske naturgrene med friske skud og knopper på er lige sagen for Nymfekakadu'erne at gnave i, hvilket også er med til at aktivere dem i hverdagen.

Hvad bundmaterialet i volieren angår, kan man her anvende enten sand eller fint grus. Har man sine Nymfekakadu'er gående udendørs, kan man her prøve at så græs- og ukrudtsfrø, som – når det begynder at spire og vokse – vil betyde rige muligheder for aktivitet og naturlig fødesøgning på jorden.

På volierebunden anbringes en passende stor, flad vandskål, idet Nymfekakadu'er elsker at bade. I frostvejr anbringes badeskålen selvfølgelig inden døre.

En hirsekolbe, som frøstanden på hirse kaldes, er i halvmoden tilstand, rigtig god og nærende.

Yngleforhold

Redekasser til Nymfekakadu'er kan eksempelvis have et flademål på 18 x 18 cm og 30 cm i højden med et indgangshul på 7 cm i diameter. Man kan også anvende redekasser af naturtræ, som ser lidt mere dekorative ud end færdigkøbte kasser fremstillet af finerplade. Man kan selvfølgelig også selv fabrikere en, såfremt man

er lidt fiks på fingrene og kan så få redekassen, lige som man vil have den.

Når yngletiden indtræder, vil hunnen normalt lægge op til fem runde, hvide æg, men et antal på op til otte æg forekommer også nu og da.

Både hannen og hunnen ruger på skift i ca. 21-23 dage. Æggene klækker med én dags mellemrum, og derfor kan der være flere dages forskel på den første og den sidst klækkede unge. Ungerne opholder sig i redekassen i omkring 5-6 uger. Herefter forlader de inden for få dage

redkassen. Ungerne bliver madet af deres forældre i endnu ca. to uger, hvorefter de kan klare sig selv. Herefter vil de, sammen med deres forældre og andre grupper af unger og forældre, i endnu nogle måneder, strejfe omkring i deres søgen efter føde.

Foder og fodring

Nymfekakadu'ens føde i naturen består for en stor del af frø, og den hører derfor, til forskel fra de frugt- og nektarædende papegøjer, ind under kategorien: Frøædende papegøjer. Fælles for papegøjerne er imidlertid, at de stort set alle er vegetarer, og at kun få af dem tager meget små mængder insekter i naturen.

Rent anatomisk har papegøjer ikke nogen galdefunktion, hvilket betyder, at de omsætter animalsk fedt meget dårligt. Derfor er det en rigtig dårlig idé at få ens papegøjer til

f.eks. at indtage den form for kødprodukter, som vi normalt spiser.

I papegøjers fordøjelsessystem findes der heller ikke nogen blindtarm. For papegøjer er det typisk, at når de æder, fylder de først maven op med føde og derefter kroen. Når papegøjer så efterfølgende sidder og hviler sig, fordøjer de den indsamlede føde. Hos papegøjer holdt

under beskyttede forhold kan man især om aftenen, når de sidder stille og hviler sig høre, at de kommer med nogle hyggelige »knækkelyde«.

Der er stor forskel på det frø, de æder i naturen, og så det vi kan tilbyde dem. I naturen indeholder frøet mange kulhydrater, mens det hos os er meget fedtholdigt, hvilket betyder, at Nymfekakadu'er under beskyttede forhold ofte bliver meget fede.

FODRING MED FRØ: Det almindeligste foder til Nymfekakadu'er er en god parakitblanding *uden solsikkefrø*, idet det er meget fedende. Hvis man alligevel anvender en parakitblanding med solsikke, bør man derfor være yderst varsom med at fodre med det i for store mængder.

Har man sine Nymfekakadu'er i en udendørsvoliere, hvor de i løbet af vinteren har adgang til et frostfrit inderrum, kan det imidlertid godt være en fordel i løbet af oktober og november at fodre med en parakitblanding indeholdende solsikke, idet en sådan blanding vil være noget mere fed, hvilket fuglene vil have godt af i vintermånederne. Lige så snart man når hen til midten af marts, bør man så igen gå tilbage til en blanding uden solsikker.

Oftede fodrer man til daglig sine Nymfekakadu'er med al for meget frø, hvilket gør, at de kun æder de frø, som de nu synes bedst om. Herved kan de pådrage sig en række mangelsygdomme, fordi der eksempelvis vil være visse aminosyrer, fuglene ikke får tilstrækkelige mængder af.

Hvor meget frø skal man så give sine Nymfekakadu'er hver dag? Her skal man beregne en mængde på 20 g foder pr. dag til hver enkelt fugl, hvilket vil sige, at hvis man har et par, som jo bekendt består af to fugle, ja – så skal de dagligt have 40 g frøblanding. Har man sine Nymfekakadu'er indendørs eller i sommermå-

nederne udendørs, kan man et par gange om ugen veksle imellem en parakitblanding og en undulatblanding, hvilket vil være en god og afvekslende føde.

Husk altid at købe frøblandinger hos foderstof-forretningerne eller dyrehandlerne.

Forskellige former for grønt fra naturen og hirsekolber her serveret på en naturlig måde.

Der kan også fodres med opblødt frø, hvilket vil sige, at noget frø har ligget i vand enten fra 4 til 12 timer, hvorefter det bliver skyllet i koldt rindende vand i et par minutter, hvorefter det lige skal hænge og dryppe af i en lille sigte, inden det så bliver serveret for fuglene.

I dag kan man også give sine Nymfekakadu'er foder i form af pellets – en form for foderpiller, som imidlertid ikke er et fuldkostfoder, men som de i så tilfælde skal have op til ca. 30% af i eksempelvis parakitblandingen. Hvor meget pillefoder skal en enkelt Nymfekakadu i så fald have dagligt? Ja – tidligere mente man, at en Nymfekakadu skulle have 20 g ren frøblanding pr. dag, men i dag kan 30% af frøblandingen imidlertid erstattes af pelleteret foder, hvilket for en enkelt fugl svarer til 6 g pellets foder og

Hvid mutation af Nymfekakadu'en.

Nymfekakadu'er

14 g frøblanding pr. dag. Mange er dog af den opfattelse, at pelleret foder ikke aktiverer fuglene lige så meget som frø, men undersøgelser har imidlertid vist, at papegøjer bruger akkurat lige så megen tid på at udvælge foderpillerne som de frø, der er i en blanding.

En anden form for foder, man kan tilbyde sine Nymfekakadu'er, er hirsekolber, som helst skal være store og kraftige og ikke må virke meget tørre. Oprindeligt er hirse jo en græsart, og frøene herfra forekommer bl.a. i de frøblandinger, man køber. I øvrigt kan man med held selv dyrke sine hirsekolber, blot man har et lille

stykke jord til rådighed. Når frøstanden (kolben) er dannet, kan den trækkes af og er nu klar til fodring. Frø på dette stadie (halvmodent frø) er klart det bedste foder til alle frøædende fugle.

Andre former for foder

Ud over tørt/opblødt frø og pillefoder kan man også tilbyde sine Nymfekakadu'er en masse ting fra naturen som eksempelvis hyben, rønnebær og tjørnebær – alle bærtypen som kan plukkes, når det er sæson herfor. Bærrene kan frys ned, og man kan så senere, når der er

behov for det, tøm en portion op til fuglene. Har man samlet rigeligt, kan forrådet række til et helt år.

Andre af naturens goder er mælkebøtter, fuglegræs, hønsetarm, hyrdetaske, vejbred og forskellige græsarter, som kan have særdeles indbydende frøstande. Plukker man forskellige græsser som eksempelvis hundegræs og rajgræs, kan de også komme i fryseren og siden anvendes på tidspunkter, hvor de ikke er at finde i naturen.

Et udbud af frugt og grøntsager så som æble, pære, melon, kiwi, gulerod, majscolber, broccoli, majroe og kålrabi bør aldrig mangle.

Vitaminer og mineraler

Sideløbende med den daglige fodring er det vigtig også at tilbyde fuglene de rigtige vitaminer og mineraler, af hvilke der i dag findes en del på markedet i form af forskellige multivitamin- og mineralprodukter.

Giv Nymfekakadu'erne adgang til en kalksten, så er behovet for calcium dækket ind, uanset hvilket multivitamin- og mineralprodukt man vælger. Ved brug af multivitamin/mineralprodukter må man under ingen omstændigheder blande to eller flere af produkterne sammen! Der må kun anvendes et produkt ad gangen!

Foderteknik

Placering af skåle med frø skal, så vidt det er muligt, placeres så tæt på jorden som muligt, idet det mest naturlige for Nymfekakadu'erne er at søge deres føde på eller nær jorden. Samtidig får fuglene rørt vingerne lidt, når de flyver til og fra foderpladsen.

Daglig pasning og pleje

Foderskåle og vandskåle skal rengøres hver dag, inden der atter gives friskt foder og vand. Tilbageværende frø eller foderpiller, som ikke er blevet ædt op, bør ikke »genbruges«, men i stedet kasseres – det samme gælder frugt og grønt.

I såvel et bur som i voliere skal bundmaterialet selvfølgelig jævnligt udskiftes eller renses. Er der tale om et bur eller en mindre voliere bør

dette ske mindst en gang om ugen. Forekommer der steder i bunden af en voliere, hvor der hurtigt bliver fugtigt og måske ligger foderrester, bør dette fjernes mindst hver anden dag. Aktivisering af Nymfekakadu'er er vigtigt for deres velvære. Til aktivisering af fuglene findes der på markedet ting og sager i alle afskygninger, hvoraf en del som kan virke direkte skadelige på fuglene som eksempelvis spejle, klokker og efterligninger af fugle fremstillet i plastik.

Gode ting kan være gynger, rebstiger og tovværk.

Man kan også selv placere noget tovværk i buret/volieren, men husk at det skal være hampererbånd og ikke nylonreb. Sidstnævnte egner sig overhovedet ikke til papegøjefugle, som jo kan finde på at gnave i det. Friske grene og kviste, som ikke er sprøjtede, er altid populære hos fuglene, og de vil her få masser af tid til at gå med at pille i bark, knopper og nye skud.

Når ens tamme Nymfekakadu'er lukkes ud af buret eller volieren for rigtigt at få rørt vingerne, så vær meget opmærksom på, at alle døre og vinduer er lukkede, og at større vinduespartier er dækket af et gardin, så fuglene ikke flyver direkte ind i ruden.

Sygdomme

Det kan næsten ikke undgås, når man holder levende dyr, at de på et eller andet tidspunkt bliver syge eller måske kommer til skade.

Det er derfor vigtigt med mellemrum at kontrollere sine Nymfekakadu'ers afføringsklatter (fæces). En sund afføring skal være mørk (brunlig eller grøn) i midten og omkranset af noget hvidt, hvilket er fuglens urin. Bliver klatterne pludselig meget vandige og smattede, samtidig med at fuglen/fuglene måske virker noget dvaske, ja – så er der noget galt, og man bør derfor snarest søge dyrlæge.

Har man flere Nymfekakadu'er gående i en udendørsvoliere, kan man eksempelvis indsamle noget af fuglernes afføring et par gange om året og derefter sende det til analyse hos sin dyrlæge.

En sådan analyse kan påvise, om ens fugle er bærere af en eller anden sygdom, lige som man

kan blive bekendt med, om de er plaget af indvendige parasitter.

Bliver man opmærksom på, at en fugl hænger og virker træt og døsig, bør den straks fjernes fra de øvrige fugle og placeres på et sted med varme, hvorefter dyrlægen bør kontaktes.

Andet

De Nymfekakadu'er, man i dag kan købe, er ofte mærkede med en lukket ring, hvilket er noget opdrætteren har sørget for.

Man skelner mellem ringe, hvorpå der blot står et identifikationsnummer og så årsringe, hvorpå der f.eks. står 05, 06 eller 07, hvilket betyder, at fuglen/fuglene er opdrættet i 2005, 2006 eller 2007 osv.

Yderligere kan der på ringen stå LDF, hvilket står for »Landsorganisationen Danske Fugleforeninger« www.ldf-net.dk

Ringstørrelsen til Nymfekakadu'er er 5,2 mm. Nymfekakadu'er forekommer i dag i flere forskellige farvemutationer så som: Hvid, Gul, Broget, Perlet, Isabel, Lutino, Sølvfarvet og Hvidhovedet m.fl.

© Landsorganisationen Danske
Fugleforeninger
Torben Rafn, januar 2007

Pasningsvejledning for undulater

Beskrivelse

Undulaten er vel nok en af de bedst kendte stuefugle. Stort set alle mennesker kender denne lille, livlige græsparakit, som let tilpasser sig ophold i vore hjem.

De første undulater blev importeret fra Australien så tidligt som i midten af 1800-tallet, men i de sidste hundrede år er der stort set ikke hentet undulater fra naturen. Der har altså været 100% selvforsyning i meget lang tid. Undulaten har været så længe i menneskers varetægt, at den nu betegnes som domesticeret, hvilket vil sige, at den nu betragtes som et husdyr på linie med hund og kat. Selv om der i princippet kun findes en art, så udbydes der alligevel undulater til salg under betegnelser som »almindelige undulater«, »engelske undulater« og mere sjældent som »udstillingsundulater«. Den »almindelige undulat« er den mindste, hvor de »engelske undulater« ofte er lidt større, mens »udstillingsundulater« er de største. Længden varierer fra cirka 16 cm til noget over 21 cm. Undulater fås i en mængde forskellige, smukke farver med mange spændende tegninger, lige fra kridhvide over lyseblå til violblå, grå, grønne, grågrønne og videre til helt gule. Nogle med sorte tegninger og andre igen helt uden tegninger overhovedet – man kan stort set forestille sig alt derimellem.

Overvejelser før anskaffelse

Inden anskaffelsen af undulater skal man tænke på alle de problemer, der kan være i forbindelse med det at holde fugle. Man skal være klar over, at det tager tid af holde dyr – og undulater er ingen undtagelse. Hver eneste dag skal der fodres og skiftes vand, lige som der en gang eller to om ugen skal gøres rent i burene. Hvis man vil forsøge at få unger af sine undulater, skal der også sættes ekstra tid af til at tilberede et særligt foder i yngletiden, til kontrol

Undulater fås i en mængde forskellige, smukke farver med mange spændende tegninger.

© Foto: Susanne Kjeldsen.

af reden og til håndtering af ungerne m.v. Glæden over at se de små undulatunger komme ud af æggene, holde de små unger i hånden og se dem udvikle sig, er dog nok til, at de »sure« pligter i stedet bliver til glæder.

Vil man have selskabsundulater i stuen, skal man være klar over, at undulater støver ret meget. Støvet kommer blandt andet fra nye fjer, der vokser ud. Under fældningen er dette særligt udtalt. De store fældninger står på i næsten to måneder et par gange om året. Der ud over vil der komme frøskaller samt løse fjer og en mængde dun dagligt. Hvis undulaterne får lov til at være ude i stuen, vil der uvægerligt komme klatter rundt omkring. Undulater lægger en klat omkring tre gange i timen, og det er ikke muligt at lære dem, at der kun må klattes ét sted. Ofte har de imidlertid foretrukne opholdssteder, hvor under de fleste klatter vil forekomme. Fritflyvende undulater har også den kedelige vane at gnave i stort set alt. Det gælder specielt i dørkarme, billedrammer og ikke mindst i husets pottedplanter. Det sidste vil ofte være fatalt for de pågældende undulater, idet de fleste pottedplanter er giftige. Endelig kan selv en lille flok på en tre, fire undulater larme ret meget, hvis humøret hos dem er højt. Er der god musik i radioen eller en film i fjernsynet med god lyd på, kan undulaterne larme så meget, at det er umuligt at følge med. For den, som holder af undulater, er dette imidler-

Fritflyvende undulater har også den kedelige vane at gnave i stort set alt.

© Foto: Eva Gude.

tid ikke larm – men blot et tegn på livsglæde. Vil man holde en lille flok undulater i voliere i haven, er støjen nok ikke noget større problem. Undulaternes »kvidren« kan derimod virke stærkt generende på naboer, men naboerne kan som oftest formildes, hvis de får lov til at se ned i en redekasse med nyfødte unger. Inviter naboerne, og især deres børn ind, når der er unger, som er en uge eller to gamle, og lad dem holde og røre ved ungerne, så forvandles undulatstøjen til liflig kvidren i naboernes ører. Voliereundulater skal altid have mulighed for at komme inden døre, det vil sige, der skal være et isoleret, frostfrit rum, de kan opholde sig i, når de har lyst. Det er lovbestemt – så dette krav skal man kunne opfylde. Også voliereundulater skal passes dagligt, især skal man tænke over vinterpasningen, idet det jo ikke altid er lige sjovt at skulle ud for at fodre og vande i kulde og slud. Sørg for, at de rette forhold er til stede, inden de første undulater indkøbes.

Er der unger i redekassen, så lad børnene få lov at holde og røre ved dem.

Antal fugle

Selv om det tidligere har været meget brugt med enlige selskabsundulater i bur, skal man være opmærksom på, at det faktisk ikke er tilrådeligt, og man bør som minimum anskaffe sig to undulater. Det er af dyrevældfærds-mæssige grunde vigtigt, at der er en artsfælle som selskab. Undulater er sociale fugle, og de lider meget ved at leve ensomme – selv intensiv menneskekontakt er ikke nok. Eksempelvis kan enlige undulater ind imellem udvikle alvorlige tvangshandlinger som bl.a. fjerplukning. Er en sådan tvangshandling først opstået, er den næsten umulig at fravænne igen. En delvis nøgen undulat, som har det psykisk dårligt, er ikke noget smukt syn. Med den rette indstilling og en smule tålmodighed kan det sagtens lade sig gøre at få flere undulater tamme på samme tid, hvis det er det man ønsker, og samtidig har man så opfyldt det mest basale behov for de nye familiemedlemmer – nemlig artsfællesskab.

Enlige undulater kan ind imellem udvikle alvorlige tvangshandlinger som bl.a. fjerplukning. © Foto: Edith Kristensen.

Indkøb

Der er flere muligheder, når man står over for at skulle indkøbe undulater. Mange vælger den lokale dyrehandel, mens andre finder en opdrætter i nærheden. Under alle omstændigheder skal der afsættes god tid til indkøbet. I dyrehandlen er udbudet ofte stort med undulater i mange forskellige farver. Hos opdrætteren er udbudet måske ikke så stort, men her kan man til gengæld se forholdene, hvorunder undulaterne er opdrættet. Man skal sikre sig, at de undulater, man køber, ikke er for unge. De skal være mindst seks uger gamle, før de kan klare sig selv, gerne ældre. Køb aldrig de undulater, som sidder nede i bunden af buret, men vær sikker på, at de kan flyve. »Bundfugle« er enten syge eller taget for tidligt fra forældrene. Køb heller aldrig undulater, som ustandseligt slås med de andre. Brug nogen tid på at iagttage undulaterne og køb aldrig en undulat af medlidenhed, det giver kun skuffelser. Man bør have undulaterne i hånden inden købet, det er den eneste rigtige måde, hvorpå man kan undersøge, om der er noget i vejen med dem. Især er det vigtigt at se efter, om der sidder afføring i fjerene. Snavsede fjer omkring kloakken er tegn på tynd mave, hvilket er alvorligt for en undulat, og en sådan bør man ikke købe. Lad opdrætteren eller dyrehandleren betale fugledyrlægen i stedet. Tjek om fuglen har knuder eller lignende, og om fjerdragten er i orden. Undulater i kraftig fældning skal man ikke købe. Se om alle slagfjer er på plads. Er de ikke det, kan undulaten ikke flyve og kommer måske aldrig til det. En flosset hale gør måske ikke så meget, men de to lange halefjer skal være der. Fødderne skal hver have fire tæer, de to skal vende fremad, de to andre bagud. Er der mange af undulaterne, som har afføring i fjerene, eller som er nussede omkring næseborene, så gå et andet sted hen. At købe syge eller aggressive undulater er det samme som at bede om problemer. Det vil ikke give gode oplevelser. En smule kynisme er ikke af vejen, hvis man står over for svagelige undulater. Er formålet med købet at få nogle tamme undulater, skal man gå efter unger. Er formålet derimod at star-

te et opdræt, kan man lige så godt købe voksne undulater, som er klar til at yngle.

Hos dyrehandleren

Den gode dyrehandler har undulaterne i store bure med rigelig plads til alle – også siddeplads. Der ligger ikke et tykt lag afføring eller frøskaller i bunden af burene – der er rene drikkevandsglas med rent vand i, og der er rigeligt med foder til rådighed. Undulaterne sidder ikke sammen med andre fugle, men er måske delt op i små flokke. Voksne undulater i bure for sig og unger for sig. Dog er det et kvalitets tegn, hvis der er placeret én eller to ældre undulathanner sammen med ungerne, hvilket vidner om, at man i dyrehandlen vil sikre sig, at alle unger får mad. Efterhånden som undulaterne indfanges så bed om at få lov til at få dem i hånden for et tjek, inden de sættes i transportburet. Føl efter om brystbenet er skarpt. Man må gerne kunne mærke benet, men der skal være veludviklede muskler ved siden af. Et skarpt brystben er tegn på dårlig ernæringstilstand, som igen kan skyldes sygdom.

Hos opdrætteren

Køber man sine undulater hos en opdrætter, har man mulighed for at se forholdene, hvorunder de er opdrættet og bor. Der findes mange stueopdræt, hvor alle unger dagligt er i hænder. Opdrættere af udstillingsundulater har også deres undulatunger i hænderne dagligt, men her får man kun sjældent lov til at købe unger. Hvis formålet med ens køb er at begynde med opdræt, kan man få god vejledning hos udstillingsopdrætteren og samtidig få nogle par med hjem, som kan yngle med det samme. Spørg opdrætteren om, hvilket formål han har med opdrættet. Mange går meget op i rolige og tilidsfulde undulater, andre igen koncentrerer sig mere om smukke farver.

Udstillingsopdrætteren går op i undulaternes udseende – måden de sidder på – deres størrelse og i det hele taget deres eksteriør. Flere opdrættere tilbyder livslang vejledning i forbindelse med de undulater, de sælger, og de er ofte entusiastiske opdrættere, der gerne deler

deres glæder med andre. Også hos opdrætteren skal man imidlertid have undulaterne i hånden for at kontrollere, om de er sunde og velnærede.

Hjemme

Når man kommer hjem med undulaterne, sættes de ind i et i forvejen klargjort bur. De skal nu have lidt tid til at se sig omkring og finde en pind at sidde på. De første dage skal man ikke forvente, at de flytter sig meget rundt i buret, og man skal heller ikke forvente, at de siger ret meget. Der må imidlertid gerne være lidt støj omkring dem, dog helst ikke med pludselige lyde. Det er heller ikke sikkert, at man ser dem drikke eller æde. At de måske æder, når man ikke er til stede, kan så ses af de få løse frøskaller, som kommer til at ligge i bunden af buret. Vand kan undulater klare sig foruden i flere dage, og da de ikke drikker ret meget ad gangen, skal man ikke blive nervøs, hvis det ikke svinder i vandskålen. Enkelte nyindkøbte undulater reagerer helt modsat. De kan finde på at kravle rundt i tremmerne, ofte oppe i hjørnerne af buret, og sommetider sidder de og vender rundt, så fødderne stadig holder fast i tremmerne, men med ryggen vendt udad. Dette er en stressreaktion – ikke et tegn på at undulaten har det sjovt. Man ser det oftest i de tilfælde, hvor der kun er indkøbt én undulat. Det er sjældent, det sker, når der anskaffes et par.

Naturens undulater

Undulaternes oprindelige levested er det indre og tørre af Australien. De kommer kun sjældent ud til kysterne. De foretrækker egne med ny græs vækst og spredt træbevoksning og lever sammen i store flokke, ofte på mange tusinde undulater – flokke så store, at det kan tage flere timer for en enkelt flok at passere et givet område. Undulaterne lever nomadisk, det vil sige, at de skifter opholdssted uden noget fast mønster, og som alene er styret af fødeudbudet, der igen er styret af, hvor der for nylig er faldet regn. Undulaterne søger føde morgen og aften i døgnets kølige, men lyse timer. Resten af dagen går

med at sidde i træerne og fordøje føden – helst i bladenes skygge. I sådanne hviletræer er der en enerverende »kvidren« fra de mange undulater. Der sker hele tiden noget, lidt små skænderier, lidt kæresterier, fugle, som skifter plads – der er konstant liv i flokken. Undulaternes foretrukne føde er græsfrø og frø fra lave urter, som de for en stor del finder på jorden, men de tager dog også en del fra planternes frøstande, suppleret med knopper og blade fra de træer, de opholder sig i midt på dagen. Vand drikker undulaterne fra vandhuller, hvis der er nogle at finde. Hvis ikke kan de klare sig i måneder uden direkte at drikke vand og kan i stedet nøjes med den væde, der er i blade og knopper. Mange af vandhullerne er på grund af indampning salte, og selv det kan undulaterne klare at drikke og får sandsynligvis et værdifuldt tilskud af jod på denne måde. I yngletiden foretrækker undulaterne de meget næringsrige, halvmodne frø, hvorfor deres yngletid er tilpasset klimaet. Når det regner, sættes der gang i ynglehumøret, for så begynder græs og urter nemlig at spire og sætte frø. Det betyder, at når ungerne kommer ud af æggene, så er der nye, halvmodne frø at made op med. I tørre år yngler undulaterne kun meget sparsomt, hvorimod de i mere regnfulde år, med stort fødeudbud, får flere kuld efter hinanden. Undulater bygger ikke rede, men indretter sig i hule træer. Er der ikke huller i træerne, gnaver de selv et redehul. De foretrækker at starte der, hvor en gren er brækket af, her er træet ofte angrebet af råd og svamp og derfor ikke særligt hårdt. Er der rigtig gang i yngleriet, kan der opstå mangel på redemuligheder, så kan undulaterne finde på at indrette sig i dybe grenvinkler, eller sågar i huller i jorden eller tætte græstuer. Undulaterne lægger normalt 5-6 hvide æg i hvert kuld – med

en dags mellemrum – et hver anden dag. Rugningen påbegyndes først, når æg nummer to er lagt, hvilket betyder, at de to første unger klækker samme dag. Herefter kommer der en unge hver anden dag. Dette mønster sikrer, at de unger, i hvilke der er investeret mest energi, vil være dem, som har størst chance for at overleve. Det vil være de sidst klækkede unger, som går tabt, hvis fødeudbudet alligevel svigter.

Sådan kan man holde sine undulater

Bure

Et par undulater kan sagtens holdes i et bur i stuen, men bør have mulighed for at komme ud at flyve hver dag i rummet, hvori buret står. Buret bør dog ikke placeres i køkkenet, idet der er enkelte alvorlige sygdomme, som kan smitte mellem undulater og mennesker, og det er derfor en dårlig ide at have dem stående, hvor madlavning foregår. Støv og dermed bakterier fra undulaternes klatter kan let spredes til maden. Yderligere kan dampe fra stegning

Undulater kan sagtens holdes i et bur i stuen

© Foto: Elin Bækdal Jensen.

være dødelige for undulaterne. Mindstestørrelsen på et bur bør være 70 cm bredden, 45 cm i dybden og 60 cm i højden. Husk på, at mange af de bure, der udbydes til salg, er beregnet til mindre fugle, og derfor skal man sikre sig, at buret inden købet er stort nok. Buret bør placeres forholdsvis højt, så man kigger op på undulaterne. Dette virker tryghedsskabende på undulaterne, at de sidder højere end beskueren, og så skal der helst være mindst to sider, som er dækket af enten væg eller andet uigennemtsigtigt materiale. Buret skal udstyres med mindst to siddepinde, som bør være grene fra naturen – aldrig plastikpinde eller pinde med sandpapir på. Pindene må meget gerne være af forskellig tykkelse, det giver stærkere fødder. Pindene monteres, så der er én i hver ende af buret, ca 10 - 14 cm fra enden af buret. Der skal være så meget plads, at undulaterne kan vende sig, uden at halefjere støder imod noget. Som bundlag kan man anvende forskellige ting. En nem løsning er at bruge en avisside, men desværre kan undulaterne finde på at gnave den i små stykker. Man kan også bruge træpiller, ofte solgt under betegnelsen miljøstrø. De kan suge al fugtighed og støver ikke. Der findes også et produkt bestående af ovntørret bøgeflis – et i øvrigt meget tiltalende alternativ. Endelig kan man vælge slet ikke at lægge noget i bunden af buret, og så skal bunden blot skrubbes eller støvsuges et par gange om ugen. Anerkendte fugledyrlæger fraråder af hensyn til undulaternes helbred sand som bundlag, og så har sand ofte en kedelig tendens til at støve. Når undulaterne er ude at flyve, skal man sikre sig, at de ikke får mulighed for at æde af eventuelle stueplanter, da de fleste stueplanter er giftige for undulater.

Undulater

Opholdspladser

Undulater, der holdes i bur, skal ud og flyve dagligt. Hvis man vil gøre det ekstra attraktivt for dem, køber eller bygger man en slags »legeplads« – et sted hvor undulater kan finde lidt beskæftigelse, og hvor de kan lide at opholde sig. Den enkleste løsning er en naturgren op-

hængt i loftet, så den kan svinge frit, for eksempel kan toppen af årets juletræ på denne måde opnå et forlænget liv, men man kan også købe forskellige træting til ophængning, hvilke undulaterne kan have megen glæde af. En anden mulighed er en træplade med kanter, hvorpå man på midten fastgør en lodret gren med sidegrene på. Vil man sikre sig mod eventuelle klatter på gulvet, skal pladen blot være større end grenens brede, så klatterne opsamles på pladen. Man kan også købe færdige siddepladser hos dyrehandleren. »Legepladsen« kan gøres ekstra tiltalende for fuglene, hvis der f.eks. ophænges mælkebøtter på grenene, eller små stykker gulerod spiddes på spidsen af grenene.

Stuevoliere

Vil man have lidt mere liv i stuen, kan man anskaffe sig en stuevoliere. Her er det kun pladsforholdene i stuen, som sætter grænsen for størrelsen af en sådan. Man skal huske på, at det er vigtigere, at volieren er længere, end at den er høj. Undulater flyver helst vandret, ikke lodret. Det er vigtigt, at mindst to af volierens sider består af fast materiale, såfremt volieren ikke er placeret i et hjørne af stuen.

I en stuevoliere har man ofte plads til at sætte lidt større grene ind – dog er det vigtigt, at der er tilstrækkelig med plads i midten, hvor undulaterne kan få mulighed for at flyve. Foder gives bedst i skåle på bunden af volieren, lige som vand bedst gives i drikkeflasker eller pumpeglas.

Voliere i haven

De mest optimale betingelser, man kan give undulaterne, er i en voliere i haven. Her er der dog få regler, som skal være opfyldte. Det vigtigste er, at der i tilslutning til volieren skal være et frostfrit inderum. Det kan man for eksempel opnå ved at placere volieren op ad og i forbindelse med en garage eller et isoleret skur. Den ultimative løsning er en voliere i et opvarmet rum med adgang til en udendørsvoliere gennem et indgangshul i væggen, som blot behøver at være 10 x 10 cm stort.

De mest optimale betingelser, man kan give undulaterne, er i en voliere i haven.

© Foto: Erica Persson.

Hvis man udelukkende fodrer inden døre og lader lidt lys være tændt nogle timer efter solnedgang, så vil undulaterne stort set altid selv gå ind for natten. I starten kan det være nødvendigt at sætte enkelte undulater – som endnu ikke kan finde ud af det – ind. Det gøres bedst, når tussmørket har sænket sig, så kan eventuelle undulater let »plukkes« og sættes ind gennem indgangshullet.

Der skal være en sikkerhedssluse i tilknytning til indgangen til en udendørs voliere, og det betyder, at der skal være to døre/låger mellem volieren og den frie natur. Det vil sige, at man ikke må kunne gå direkte ind og ud af volieren. Adgangen til udendørsvolieren kan eksempelvis også ske direkte fra inderummet, eller man

kan lave en sluse på omkring en kvadratmeter foran en dør i en af volierens sider.

Udendørs kan en voliere ikke blive for stor, men også her gælder det, at det er vigtigere, at volieren er længere, end den er høj, og endnu bedre at den er aflang end kvadratisk. Det gælder om at få så lang en flyvestrækning som muligt.

Ynglebure

Hvis man vil lade sine undulater yngle, og det bør man ikke snyde sig selv for, så foregår det bedst i såkaldte ynglebure. Husk at det er en dårlig ide at lade undulaterne yngle i flok i f.eks. en voliere. Det kan let afstedkomme »blodige optrin«, hvis flere undulathunner skal

yngle på begrænset plads. Det ender ret så ofte med ihjelbidte unger, knuste æg og slagsmål de forskellige hunner imellem. Alle former for volierer er i den henseende at betragte som begrænset plads.

Ynglebure kan være almindelige bure af samme type som normalt anvendes til selskabsundulater, men også kassebure, hvor kun forsiden er forsynet med gitter, er en meget anvendt burtype. Yderligere kan sidstnævnte stables oven på hinanden, så man kan udnytte pladsforholdene optimalt.

Fodermidler

Grundfoder

Undulaternes hovedfoder er småt frø. Det købes ofte som en færdig blanding – en såkaldt undulatblanding, som fås i utallige variationer. Hovedbestanddelen er forskellige hirsesorter, men der bør dog være en stor andel af rent kanariefrø heri – gerne over 50 %. Kanariefrøet er et lille, gråligt, elliptisk frø, som også kaldes glansfrø – ikke at forveksle med kanarieblanding.

En smule afskallet havre indgår som regel også i undulatblandinger, dog max. 5-7 %. En meget lille smule hamp kan også være til stede i blandingen, men da hamp og havre hører til de fedende frø, bør indholdet heraf derfor ikke være for højt. Fede undulater bliver inaktive.

Det vigtigste, når man køber undulatblandinger, er, at den blanding, man køber, tør stå ved sit indhold – med andre ord, den skal være forsynet med en indholdsdeklaration.

Man bør også sikre sig, at blandingen ikke er klumpet, hvilket er tegn på dårlig opbevaring som eksempelvis under fugtige forhold. Det er en god ide at snuse lidt til frøblanding, den må ikke lugte muggent.

I naturen lever undulaterne, ud over af det tørre græsfrø, også af nye, halvmodne frø. Dette kan være vanskeligt at tilbyde dem under beskyttede forhold. I stedet herfor kan man give dem spiret frø, det har næsten samme egenskaber som nye, halvmodne frø.

Til spiring kan den almindelige undulatblanding sagtens anvendes, og man får så samtidig

en slags kontrol af blandingens spireevne, og dermed dens kvalitet som foder for ens undulater. En ordentlig undulatblanding skal kunne spire.

Spiring af frø

Om aftenen hældes en dagsration frø i en si, som efterfølgende skylles godt under den kolde hane. Frøene kommer herefter over i en dyb skål og dækkes med rigeligt vand. Det hele stilles lunt, gerne lidt mere end stuetemperatur. Næste morgen hældes vandet fra frøene, og de skylles igen godt og grundigt under den kolde hane. Frøene kommer atter over i sien og skal nu have lov til at dryppe af i en times tid, før de lægges i en flad skål. Skålen dækkes løst med et stykke plastik, eller den placeres i en plasticpose, som dog ikke lukkes helt tæt. Det er vigtigt, at der kan komme frisk luft til frøene, men på den anden side må de heller ikke tørre ud, for så dør frøene og kan ikke fortsætte spireprocessen. Efter en dag eller to ved stuetemperatur er det spirede frø klar til servering. Man bør ikke kunne se egentlige spirer i frøet, men kun en lille hvid knop, for på det tidspunkt har frøet det største indhold af sunde næringsstoffer. Husk også her at snuse til frøene inden servering. Spiret frø bliver let surt, og hvis det er tilfældet, så skal det omgående kasseres.

En meget brugt kornart til spiring er hvede. Opskriften på spiring er den samme som for undulatblanding. Da hvedekernerne er uden skal, kan man selv prøvesmage, inden undulaterne får det. Man bør aldrig give sine undulater noget, som man ikke selv kunne tænke sig at indtage.

Grønt

I naturen æder undulaterne en del knopper fra træer, fortrinsvis fra eukalyptustræer, som er den overvejende træart i deres leveområder i det centrale Australien.

Man kan ikke i Danmark tilbyde undulaterne de rigtige arter eukalyptusgrene, men i stedet kan man give forskellige slags grøntsager og grene fra vore hjemlige træer. En af de mest foretrukne grøntsager er guleroden. Ofte kan

Adgang til en udendørsvoliere gennem et hul i væggen. © Foto: Erica Persson.

man få undulaterne til blot at gnave af et stykke, mens andre igen helst vil have guleroden revet og blandet op med opmadringsfoder eller kraftfoder.

Andre former for grøntsager kan også anvendes som tilskud til undulaterne, men man bør dog holde sig til de grove af slagsen. Broccoli er et godt bud, hvorimod salat, agurk og andre vandholdige grøntsager kan være problematiske som tilskudsfoeder til undulater. Tynd mave er ofte resultatet

Man kan også anvende en masse af naturens planter som fodertilskud. Mælkebøtter er således uovertrufne, og man kan bruge både blade, rod og frø. Mælkebøtten kan stort set findes året rundt, og de vokser alle vegne.

Hønsetarm og fuglegræs hører også til nogle af undulaternes fortrukne »grøntsager«. Begge gror så godt som alle steder, hvor jorden er i kultur. Velgødede jordstykker »invaderes« altid af fuglegræs, så her er det let at høste lidt grønt til undulaterne.

Også ved grøntsager gælder det, at man ikke bør give sine fugle noget, man ikke selv vil kunne spise.

Broccoli er et godt tilskud til undulaterne.

© Foto: Trine Hjermitslev.

Frugt

Undulater er fra naturens side ikke frugtædere, bl.a. af den grund, at der ikke findes ret mange frugter i det tørre bushland, de kommer fra. Vandholdige frugter giver let undulaterne dårlig mave, så dem skal man holde sig fra.

Der er dog enkelte frugter, som undulaterne kan have glæde af, og her er hyben vel nok en af favoritterne. De æder nok ikke ret meget af det røde frugtkød, men til gengæld er kernerne indeni lige mad for undulater.

Grene

Friske grene skal undulaterne altid have adgang til. Det kan være grene fra træer som bøg, pil (dog ikke rødpil), hassel m.fl. Også grene fra nåletræer kan anvendes som f. eks. fyr og gran, blot skal man holde sig langt væk fra taks, da den er meget giftig. En meget populær »grenleverandør« er havens bambus – men ellers bør man holde sig helt fra havens buske, da en stor del af dem er giftige.

Grenene skal gives med bladene på, når årstiden er til det. Bambus har blade året rundt, og derfor er den ekstra god som vintertilskud. På andre tider af året, er andre former for grene

meget fine, og har man ikke adgang til bambus, kan grene uden blade også sagtens anvendes hele året.

Grenene i sig selv udgør et tilskud af mineraler, men er mindst lige så vigtige som en form for aktivering for fuglene. En anden væsentlig grund til at give dem friske grene er, at det er med til at give et naturligt slid på næb og kløer. Anvend ikke pottplanter som grenforsyning, og lad i det hele taget aldrig undulaterne æde af pottplanterne, idet de allerfleste er særdeles giftige.

Opmadningsfoder/kraftfoder

Et godt og nemt kosttilskud er opmadningsfoder, også kaldet kraftfoder, der fås som færdige blandinger, hvortil der måske blot skal tilsættes lidt reven gulerod.

Det er ikke altid, at undulaterne vil æde dette. Ofte begynder de først at tage af det den dag, der kommer unger i reden, mens andre begynder at tage af det med det samme. Selv om det kaldes opmadningsfoder, er det en god ide at give lidt af det til alle undulater, også selv om de ikke skal yngle.

Man kan selv blande sit opmadningsfoder, og her er der indtil flere opskriftsmuligheder. Grundsubstansen kan være rasp eller krummer fra tørt brød, eller endnu bedre en pund til pund sandkage, som får lov til at tørre lidt ind og derefter findeles.

Mange anvender imidlertid en færdigkøbt opmadningsblanding som grundsubstans, og heraf findes der flere forskellige mærker – spørg hos foderleverandøren. Til en sådan opmadningsblanding tilsættes hårdkogt æg. Ægget mases med en gaffel eller presses gennem en si, lige som skallen knuses og kommes med i blandingen. Lidt revet gulerod tilsættes, så blandingen bliver lidt klæg. Man kan også blande lidt spiret frø i. Eventuelt drysses en form for vitamintilskud ud over blandingen, inden det gives til fuglene.

En sådan opmadningsblanding må ikke stå for længe hos undulaterne, idet den let fordærves og derfor bør fjernes efter et par timer, såfremt der ikke er ædt op. Man giver opmadningsfo-

der tidlig morgen og aften. Hvis der ikke yngles med fuglene, bør der kun gives opmadningsfoder et par gange om ugen. Er der imidlertid unger, bør de have adgang til opmadningsfoder hver dag, de første måneder.

Vand

Undulaterne bør altid have friskt, rent drikkevand til rådighed. Med rent vand menes vand direkte fra den kolde vandhane. Bland ikke andet i vandet og husk at skifte det så ofte som muligt. Kom aldrig vitaminer i vandet, de gives bedre sammen med opmadnings/kraftfoder. Vitaminer i drikkevandet og dertil bare en enkelt utilsigtet undulatklat er den rene bakteriebombe!

I handlen findes forskellige former for vandautomater, men en lille skål kan også bruges. Desværre er undulaterne ikke særlig betænksomme, når de afleverer deres klatter, ofte havner de i vandskålen. Dette kan hurtigt udvikle sig til en rigtig smittecentral for alskens sygdomme og en central for spredning af parasitter.

Vil man benytte åbne skåle, skal vandet skiftes meget ofte, og der skal en grundig rengøring af skålen til hver gang. Det er imidlertid en god forsikring at benytte en skål til nye undulater, som endnu ikke har lært andre former for vandbeholdere at kende.

Pumpeglas, som også er en form for vandbeholder, er lidt mere hygiejniske at benytte, men undulaterne kan imidlertid også komme til at lægge en klat det forkerte sted i et sådant, som derfor skal rengøres ret ofte.

Benyt en flaskerenser, og gerne *meget varmt* vand – hver gang!

Det mest hygiejniske er nok at anvende en drikkeflaske, af den type som ellers mest sælges som tilbehør til små gnavere. Der findes to forskellige typer, én med en kugle i spidsen af drikketuden og én uden. Mange benytter dem med kuglen, og det går for det meste også udmærket, men enkelte undulater kan imidlertid finde på at tømme flasken ved blot at holde kuglen inde, så alt vandet løber ud. Det afstedkommer en våd bund i bur eller voliere, som

Opmadningsblanding tilsat hårdkogt æg. © Foto: Åsa Falgren.

igen giver vækstbetingelser for svampe og eventuelt formering af forskellige parasitter. Har man sådanne undulater, bør flasketypen uden kugle i spidsen anvendes.

Rent drikkevand er alfa og omega, og hvis du ikke kunne tænke dig at smage på det – ja, så burde det for længst have været udskiftet!

Mineraler

Undulater har ikke behov for småsten i kråsen, som for eksempel hønefugle har. Det skyldes, at undulaterne afskaller deres frø, inden de synkes. Det er dog naturligt for undulater at have småsten i kråsen, idet det trods alt letter fordøjelsen, når der er noget hårdt til at male frøene med. Derfor er det en god ide at give undulaterne grit, hvilket er en betegnelse for småsten og andre materialer, som fugle kan benytte som kråsesten. Grit må ikke forveksles med fint strandsand.

Det kan være knuste østersskaller, små granitsten, forskellige kalkholdige mineraler eller en blanding af disse. Man kan også anvende kalksten, hvor de lyserødfarvede, som fås hos dyrehandlerne, er de bedste, fordi de, sammen med kalk, også indeholder jod. Kalk er vigtigt for undulater, frø indeholder ikke meget kalk, derfor skal de have et tilskud. Det kan være i form af kalksten, gerne de røde, for de indeholder jod, som er et meget vigtigt grundstof for undulater. Sepiaskaller indeholder også jod, ud over en masse kalk. Sepiaskaller kan købes mange steder, det er skelettet fra blæksprutter.

Pasning

Den daglige pasning af undulater består først og fremmest i at udskifte drikkevandet, således at det altid er rent – gerne et par gange i døgn. Dernæst skal foderskålen tømmes, renses og genfyldes. Det tiloversblevne frø fra foder-

skålen kan fint gives videre til naturens frie fugle.

Bundlaget i buret skal skiftes et par gange om ugen. Især skal man være opmærksom på, hvis undulaterne sviner meget med vandet. Et fugtigt bundlag er – som tidligere nævnt – grobund for skadelige svampe og parasitter.

Siddepindene bør skiftes lejlighedsvis og gerne hver uge, dog skal man være lidt forsigtig med at ændre på indretningen af buret i den første tid. Siddepindene/grenene må ikke sidde så længe, at de tørrer ind og bliver hårde. I volierer kan man have faste siddepinde og derudover en frisk gnavegren, som ofte udskiftes.

Et »brusebad« i ny og næ hører også med til den daglige pasning, og hertil kan man benytte en vandforstøver. Vandet skal være godt lunken, når det fyldes i forstøveren. Et dagligt bad er især vigtigt i fældeperioder. Hvis undulaterne ikke er vant til at få bad, vil de i første omgang ikke bryde sig særligt om det, men efter få dage har de vænnet sig til det og sidder afventende med spredte vinger, så snart forstøveren tages frem.

Er der opdræt på vej skal redekasserne tjekkes hver dag. Der skal ses efter, om eventuelle unger nu også får den føde, de har brug for, eller måske skal der lægges lidt ekstra spåner i

Undulater

Er der opdræt på vej skal redekasserne tjekkes hver dag. © Foto: Anne Hellevang.

reden. Samtlige unger skal tages op i hånden hver dag, så man kan konstatere, om de er i orden.

Lovgivning

Der er nogle lovregler, som skal overholdes, når man holder undulater. De fleste krav er indarbejdet i teksten i denne publikation. Man skal huske, at lovkrav er minimumskrav, og der er ingen, som forbyder dig at give fuglene bedre forhold end de foreskrevne.

De danske dyreværnsregler er ret generelle i deres udtryk, derfor er der skævet lidt til de svenske »Djurskyddsregler«, som er noget mere detaljerede. Burmål og indretning er blandt andet hentet derfra.

Yderligere oplysninger

Der findes flere steder at søge yderligere oplysninger om hold og opdræt af undulater. Bøger og Internettet er nok de første steder, man søger. Enkelte bøger på dansk kan købes såvel i boghandelen som i Danske Fugleforeningers Bogsalg, www.bogsalget.com eller de kan lånes på biblioteket.

På Internettet er det først og fremmest Undulatsiderne, www.undulatsiderne.dk, hvor man kan finde oplysninger om stort alt vedrørende det at holde undulater. Opdræt, foder, selskabsundulater, arve- og farvelære, de forskellige varieteter, sygdomme, bøger, historie og brugernes egne artikler.

Her findes også et stort forum, som er åbent for alle, og hvor man kan stille spørgsmål eller give svar på alt vedrørende undulater. Yderligere er der køb og salgsannoncer – en liste over opdrættere af undulater – en stor samling links til andre hjemmesider omhandlende undulater og endelig en undulatnyhedsside med nyheder fra hele verden vedrørende undulater.

På Undulatsiderne findes også Nordisk Undulatforum (NUF). Et forum, som kræver tilmelding, men som i øvrigt er gratis at være medlem af. I NUF kan man få hjælp af meget erfarne undulatfolk fra hele Norden, hvor man bl.a. kan benytte en varietetsnøgle til at bestemme ens undulaters farvebetegnelse eller

søge i de varietetsbilleder, som medlemmerne har lagt ud.

Dansk Undulatopdrætter Klub (DUK) er en forening fortrinsvis for opdrættere af udstillingsundulater, og som arrangerer undulatudstillinger og møder, fordelt over det meste af året, over hele landet. Foreningens sæson afsluttes med et »Danmarks Mesterskab« for undulater.

På foreningens møder tages emner op omhandlende alle aspekter vedrørende opdræt af undulater, deres pasning og pleje. DUK kan man finde på internetadressen: www.undulatklubben.dk. På hjemmesiden kan man også finde en del oplysninger om hold, opdræt og udstilling af undulater. Foreningen udgiver ydermere et blad ca. hver anden måned.

Af bøger på dansk om undulater kan nævnes: »Min første undulat« af Jørgen Liljensøe – en bog som først og fremmest henvender sig til børn. Bogen har korte, let læselige tekster og er rigt illustreret med en masse gode billeder.

For den som vil sætte sig lidt dybere ind i det at holde undulater med opdræt for øje, er der bogen: »Undulater – naturlig pasning« af Palle Frejvald Hansen. Bogen går dybt ned i emnerne: Undulaterne i naturen og deres historie, foder, indretning af undulatrummet, opdræt, alle kendte varieteter og deres arvegang, arvelære og sygdomme – alt sammen rigt illustreret med masser af fotos.

Begge bøger kan lånes på biblioteket, eller købes i boghandlen og i Danske Fugleforeningers Bogsalg.

© Landsorganisationen Danske Fugleforeninger
Palle Frejvald, 2007

Pasningsvejledning for Lorier

*Bjerglorien (*Trichoglossus haematodus*) er nok den mest almindelige i vort fuglehold.*

Lorier

Generelt om lorier

Lorifamilien er opdelt i 11 forskellige slægter, der igen er inddelt i 55 arter og ca. 60 underarter.

Deres udbredelsesområde strækker sig fra Filippinerne i nord til Tasmanien i syd og fra Bali i vest, tværs over Stillehavet til Henderson-øerne i øst.

Lorierne dækker hele farvespektret og varierer størrelsesmæssigt fra ca. 12-32 cm. Fælles for lorierne er deres lange og utrolig manøvredegytunge, hvis yderste led er besat med papiller, der – når tungen stikkes frem – alle spredes

og kommer til at fungere som en pensel, der fører f. eks. pollen med sig, når fuglen trækker tungen tilbage – heraf navnet »penseltunge«.

Med dette højt specialiserede »instrument« bruger de – i naturen – en stor del af dagen til at samle nektar og pollen fra blomster på mange forskellige træer og planter.

På grund af loriernes specielle foderkrav, og ikke mindst den deraf følgende tynde afføring, har der gennem årene eksisteret en mængde myter og fordomme om, hvor vanskelige lorier er at holde som volierefugle. Alle disse »problemer« findes der imidlertid en praktisk løs-

Moskuslori (*Glossopsitta concinna*).

ning på, hvilket vi i det følgende vil komme nærmere ind på.

Overvejelse og anskaffelse

Lorier kræver særlig hensyntagen til deres foder, og deres volierer/bure skal være lette at gøre rene, idet fuglene griser mere end andre fugle på grund af deres overvejende flydende foder med deraf følgende flydende afføring.

Når man anskaffer sig et par lorier, og det bør være et par, idet de ikke er egnet til at sidde som en enlig selskabsfugl, er det vigtigt at gøre sig klart, om det skal være de mindre arter som f.eks. Rødflanke Kokoslori (Rødflanke Pryd-

lori), eller om det skal være en af de store arter som f.eks. Kardinallori, idet der her er stor forskel på foderbehovet og også på deres behov for at kunne flyve og røre sig. Har man meget plads og har store volierer, kan man godt give sig i kast med de større arter, men er pladsen kun til kassebure, er det de små arter, som er mulige fugle. Uanset hvilke man vælger, skal man også tænke på, at når det drejer sig om lorier, er det klar en fordel at have mere end ét par af hver, idet man ikke bare kan gå ud og købe en ny mage, hvis man er så uheldig at miste den ene.

Hvis ikke man har erfaring med andre fuglearter, så kan Bjerglori, Gulhovedet Lori eller Moskuslori anbefales som rigtig gode begynderfugle. Disse tre arter er ynglevillige og hårdføre for så vidt angår det danske klima.

Man bør også – inden man begynder at anskaffe sig fuglene – planlægge, hvor meget plads man kan afsætte til dem. Skal man have fire par, eller er det 50 par man stiler efter. Alle fugleholdere er nok begyndt i det små, og siden er det så stille og roligt vokset.

Det er en meget god ide at tage kontakt til forskellige opdrættere og eventuelt besøge flere, inden man beslutter sig for en bestemt gruppe.

Før man beslutter sig for at købe en fugl, skal man sikre sig, at dens fjerdragt er stram og glansfuld, at øjnene klare, og at den ikke har tilsmudsede fjer. Betragt fuglen på afstand – er den livlig og ikke oppustet? Tag eventuelt en erfaren fugleholder med på råd.

Det er meget vigtigt, at man opretter en karantæne til nyankomne fugle, idet de kan smitte de fugle, man har i forvejen. Har man mulighed for det, er det bedste et sted, hvor man ikke kommer til daglig, og hvor man kan få en

To pragteksemplarer af Eremtilori'en (*Phigys solitarius*).

anden til at passe fuglene, mens de er i karantæne, hvilket typisk vil dreje sig om 4-6 uger.

Biologi og levevis

De fleste af lorierne, ja – flere end 42 arter og underarter lever på eller omkring Ny Guinea og Irian Jaya. Der lever imidlertid også lorier i såvel Australien som på mange af de andre øer i det indonesiske øhav, ligesom man også på mange af de helt små Stillehavs-øer finder mange af de mere sjældne arter, så som den så godt som udryddede Tahitilori (Safirlori). Der er lorier som bl.a. Arfaklori og Gualori, der lever meget højt oppe i bjergene inde midt på Ny Guinea og Irian Jaya. Sidstnævnte er observeret helt op i 2700 meters højde, og Arfaklorien er set endnu højere oppe.

Mange lorier lever i små flokke, og kun i yngletiden danner de par for at yngle i fred og ro. Herefter finder de igen sammen i mindre flokke nu sammen med deres, som regel, to unger. Der er dog enkelte arter, som kan få op til tre unger i et kuld, bl.a. Gulhovedet Lori.

Når træerne blomstrer, kan man se mange forskellige loriarter i kæmpe flokke på flere hundrede fugle søge føde heri. De lorier, som findes på Ny Guinea, lever for det meste i udkanten af eller inde i skovene og ses derfor sjældent ude i det åbne land.

Man kan også finde lorierne såvel i rismarkerne som på andre opdyrkede arealer, hvor de godt kan være hårde ved afgrøderne, hvorfor de betragtes som skadedyr og må skydes – eller hvad værre er – det er tilladt at lægge gift ud for

Øen Guadalcanal i Stillehavet er bl.a. hjemsted for Kardinal Lorien. © Foto: Svend Mejer.

selvfølgelig have for at kunne få rørt sine vinger. Som udendørsvoliere anbefales en størrelse på 2 x 3 x 1 m med tilhørende frostfrit inderrum på minimum 1 x 1 m, hvori fuglene kan opholde sig i de mest kolde perioder om vinteren. Dog anbefales det, at de mindre lorier ikke holdes indendørs ved temperaturer lavere end +12-15° C.

Som bundmateriale indendørs kan anbefales støvfrie høvlspåner eller lignende fugtsugende materiale, mens grus/sand bør undgås.

Som siddepinde anbefales naturgrene af varierende tykkelse fra f.eks. birk eller fra ikke-sprøjtede frugttræer.

De mindre lori-arter har selvfølgelig også brug for at kunne flyve, blot har de bare et mindre vingefang, og deres behov for flugt/flyvning i naturen er mindre, fordi de her hurtigt kan skjule sig i vegetationen. Man kan imidlertid godt holde *mindre* fugle i *store* volierer, blot skal man være opmærksom på, at de mindre fugle kan få meget fart på i en stor

at holde bestanden nede. Det er imidlertid mest i meget tæt regnskov, man finder dem, og hvor de er svære at observere på grund af den tætte vegetation.

Under beskyttede forhold

Voliere kontra kassebur – det er ofte det helt store diskussionsemne, når fuglefolk mødes, og her er der mange forskellige meninger og fordomme. Det hele kommer an på, hvilken art lori, man har tænkt sig, skal gå i bur/volieren? Jo større fuglen er, jo mere plads skal den

Lorier er ingen trussel for bøndernes rismarker.

Et naturligt miljø for lorier.

voliere. Derfor bør endevæggene beskyttes med grene eller lignende, så fuglene ikke flyver

direkte på trådvævet og derved kommer til skade eller måske endda dør.

De fleste lorier kommer jo fra et noget andet klima, end det vi kan tilbyde fuglene i en uden-dørsvoliere her i Danmark. Der, hvor de kommer fra, er det varmt hele året rundt, lige som der er en højere luftfugtighed, hvilket er en vigtig faktor ved æglægning og klækning.

Lorier bør altid have adgang til redekasse af passende størrelse, da denne, af de fleste lorier, også anvendes til at overnatte i.

Ernæring og fodring

Tidligere blev det anset som meget besværligt at fodre lorier, som kun meget erfarne fugleholdere gav sig i kast med. I dag er der udviklet flere forskellige slags færdigfoder, der blot skal røres op i vand, eller tørfoder, der dagligt gives, som det er, sammen med rent drikkevand. I »Dansk Lori Klub« anbefaler man derfor et anerkendt færdigfoder suppleret med frisk frugt

Bananplantens langagtige blomster tiltrækker mange lorier.

Et voliereanlæg for lorier kan indpasses fint i en eksisterende have.

og grønt, som f.eks. æbler, pærer, fuglegræs og mælkebøtter (årstidens frugt og grønt).

Mange loriholdere anvender med succes deres egen foderblanding, så hvis man køber fugle hos en opdrætter, som anvender sin egen foderblanding – så husk at få opskriften med hjem!

På grund af klimaet, der hvor lorierne oprindeligt kommer fra, er der en stor variation i deres naturlige føde. Øverst på menukortet står nektar og pollen fra forskellige blomster samt blomsterknopper og frugt, men også levende foder så som larver og små insekter. Der er også mange lorier, som er glade for lidt frø indimellem, og her er Gualorien nok den, som tager mest fra.

Man skal også gøre sig klart, at der – i forbin-

delse med hold af lorier – følger en del rengøring med, og at der skal fodres hver dag, hvis man gør brug af flydende foder. Gør man imidlertid, som mange loriholdere er begyndt på nemlig at bruge tørfoder, som jo ligner deres naturlige føde mere end den suppe/vælling, man hidtil har anvendt, og som i øvrigt mange stadig anvender, ja – så kan man i korte perioder godt nøjes med at fodre hver anden dag, men så skal der også altid være frisk vand til rådighed for fuglene.

Pasning og pleje

Den daglige pasning omfatter flere ting. Der skal fodres, og drikke- og badevandet skal skiftes, og man skal være opmærksom på, om der er syge fugle – om der er unger i kassen, som

*En han af Rødflekket Prydlori (*Charmosyna placensis*).*

*Gulmasket Lori (*Chalcopsitta duivenbodei*) hører til blandt de større lorier.*

skal ringmærkes, eller om der er unger, som skal tages fra forældrene osv. osv.!

Når man arbejder med lorier, er det vigtigt at holde øje med foderet, idet det hurtigt kan blive surt. Specielt hvis fuglene går indendørs

To endnu ikke flyvefærdige unger af Bjerglori.

Forskellige former for foder til lorier.

ved høj temperatur og om sommeren, når den naturlige varme er høj. Her kan det, alt efter hvilke foderemner man har i sit foder, være nødvendig at give friskt foder flere gange om dagen. Som følge heraf ser man selvfølgelig også fuglene oftere og kan så hurtigt gribe ind, hvis en af dem skulle se lidt sløj ud og vise de første tegn på sygdom, eller hvis en han skulle vise sig aggressiv over for hunnen eller omvendt.

Det er også vigtigt at rengøre foderskåle og foderbakker hver dag for at undgå for mange bakterier med risiko for, at fuglene bliver syge.

Badevandet er også vigtigt, det skal være rent, ellers kan det ikke betale sig at have det i buret. Er det placeret på bunden bliver det hurtigt forurenet af fuglenes

afføring, og de skraber bundmaterialet op i det, så det skal skiftes.

Arter som er omfattet af lovgivning

Enkelte arter er omfattet af Washington-kon-

Hjemmelavet foderbakke.

Redekasse beregnet for lorier.

ventionen (CITES) om handel med udryddelsestruede dyre- og plantearter. Læs mere herom på www.skovognatur.dk

Det er tilladt at importere fugle fra øvrige EU lande, blot de fornødne skriftlige tilladelser er til stede. Disse tilladelser fås ved henvendelse til den lokale Fødevareregion, som bl.a. kan findes på internet-adressen: www.foedevarestyrelsen.dk

I øvrigt henvises til »Dansk Lori Klub«s hjemmeside: www.danskloriklub.dk hvor man kan finde yderligere oplysninger og gode råd om pasning, pleje, foder, køb og salg m.m.

© Landsorganisationen Danske
Fugleforeninger

Tekst og øvrige billeder DANSK LORIKLUB

Pasningsvejledning for australske parakitter

Hvad er australske parakitter?

Der findes i alt 33 arter af australske parakitter, som er en fælles, samlet betegnelse for en række arter af australske papegøjer med en hel del fællestræk. Parakitterne er bl.a. kendetegnet ved i forhold til deres størrelse at have en forholdsvis lang – sommetider meget lang – hale sammenlignet med andre arter papegøjer.

Næsten alle arterne findes i fugleholdet i dag, og da de stort set ikke er indført til Europa siden 1960'erne, er de alle opdrættet i så mange

generationer under beskyttede forhold, at de er helt akklimatiserede og tilpasset de forhold, som vi kan byde dem. Sammen med deres smukke udseende og deres livlige og interessante adfærd gør det de australske parakitter til nogle af de mest populære og udbredte arter blandt papegøjefuglene i fugleholdet.

De almindeligste arter

Følgende arter af australske parakitter holdes og opdrættes regelmæssigt under beskyttede

Rosellaér hører til en af de arter der varmt kan anbefales i et fuglehold.

forhold i Danmark: Australsk Kongeparakit, Rødvinget Parakit, Barrabandparakit, Bjergparakit, Prinsesseparakit, Rødisset Parakit, Ringparakit, Twenty-eight Ringparakit, Barnard Ringparakit, Cloncurry Ringparakit, Rosella, Grøn Rosella, Pennants Rosella, Gul Rosella, Adelaide, Blå Rosella, Stanleyrosella, Rødgumpet Blåmaskeparakit, Sangparakit, Manglefarvet Sangparakit, Sortkappet Sangparakit, Bourkes Parakit, Blåvinget Græsparakit, Elegant Græsparakit, Rødskuldret Græsparakit, Rødbrystet Græsparakit og Svaleparakit. Hertil kommer to arter fra New Zealand, som er meget almindelige i fugleholdet og ofte regnes med under »australere«, nemlig Springparakit og Gedeparakit.

Størrelsesmæssigt varierer de australske parakitter fra Kongeparakitten som den største med sine 43 cm til den mindste af græsparakitterne, Bourkes Parakitten, der blot måler 19 cm inklusiv en 9 cm lange hale.

Mutationer

Af mange af de australske parakitter er der igennem årene opstået såkaldte mutationer. Det vil sige fugle af en given art der – af én eller anden grund – er født med arvemæssige forandringer, som gør, at fjerdragten helt eller delvist får andre farver end de normale for arten. Ofte findes flere forskellige mutationsfarver inden for samme art, og før man giver sig i kast med at opdrætte disse, bør man sætte sig grundigt ind i arvelighedsreglerne for de enkelte mutationer.

Overvejelse om anskaffelse

Mange af de australske parakitter har som nævnt været opdrættet under beskyttede forhold i Europa i mange årtier, og de fleste er så godt akklimatiserede og tilpasset vort hjemlige klima, at de hører til blandt de fugle, der er lettest at holde og opdrætte i volierer. Da der imidlertid også blandt de australske parakitter er arter, som er vanskelige at holde og opdrætte, bør man altid overveje anskaffelsen grundigt og sætte sig ind i fuglenes krav og behov, inden man eventuelt erhverver dem.

Hos Sangparakitter er der de senere år opstået mange mutationer, her ses den blå.

Anskaffelse af fugle er altid et spørgsmål om tillid – det gælder uanset, om man er en erfaren fugleholder eller nybegynder inden for hobbyen. Hvad enten man gør sit indkøb privat eller hos en af landets mange dyrehandlere, er det en god ide efterfølgende at kontakte den nærmeste lokale fugleforening for derigennem at få kontakt til seriøse og dygtige opdrættere, som kan hjælpe én godt i gang.

De lokale fugleforeninger og »Landsorganisationen Danske Fugleforeninger«s konsulenter kan man bl.a. finde frem til ved at søge i tidsskriftet »Dansk Fuglehold« og på landsorganisationens hjemmeside: www.ldf-net.dk Uanset hvorfra man anskaffer fuglene, er det meget vigtigt, at man ser fuglene grundigt an,

inden man beslutter sig for købet. Det første indtryk af fuglene er særdeles vigtigt, og man bør sikre sig, at de umiddelbart ser sunde og raske ud, at fjerdragt, næb og fødder er rene og i orden, samt at øjnene er klare. Generelt set skal fuglene virke opvakte, være livlige og udvise en naturlig adfærd. Hvis fuglene f.eks. fælder kraftigt, kan de være sårbare og mere svagelige i forbindelse med bl.a. flytning, hvorfor man bør vente med at transportere dem eller flytte dem over i nye, ukendte omgivelser til de er i god kondition.

Bedst at købe ungfugle

Bedst er det at købe unger eller ungfugle, for det kommer der som regel de bedste fugle ud af. Med lidt tålmodighed er der nemlig gode chancer for, at ungfugle tilpasser sig de nye forhold så godt, at de hurtigere bliver rolige og tilidsfulde og med tiden bliver til gode ynglefugle. Er der tale om unger, som endnu går hos forældrefuglene, er det naturligvis vigtigt, at sælgeren kan garantere, at de er selvstændige. Et godt udgangspunkt for at få sig et godt ynglepar af australske parakitter er at købe unger af

Australske parakitter

*Et smukt, velfarvet par af Mangefarvet Sangparakit (*Psephotus varius*).*

forskellige par, så de fugle, man vil holde og arbejde med, er ubeslægtede. Sammensættes par af søskende er det ikke ensbetydende med dårlige yngleresultater, men der kan være risiko for dårlig befrugtning af æg og af forskellige årsager øget dødelighed hos deres unger.

Ringmærkning og kønstest

Seriøse opdrættere ringmærker som regel de opdrættede unger med såkaldte lukkede åringer. Det er metalringe, som påsættes ungerne, når de blot er 10-12 dage gamle, og ringene vil til stadighed være et sikkert vidnesbyrd om fuglenes herkomst. Det er således både med hensyn til fuglenes alder og deres slægtsforhold en god idé at købe fugle med fast ring, så vidt dette er muligt.

Hos mange arter australske parakitter kan det – især når der er tale om ungfugle – være svært at se forskel på kønnene, og vil man være helt sikker på at erhverve sig et sikkert par, kan man lade fuglene kønsteste. I dag er der flere forskellige muligheder at teste fuglenes køn på. Køber man hos en erfaren opdrætter, kan han eller hun helt sikkert bistå med at få taget de fjer- eller blodprøver, som skal bruges til testen, ligesom vedkommende sandsynligvis også har kendskabet til, hvordan og hvor kønstesten kan foretages.

Fugle, der flyttes til nye forhold, skal man være meget opmærksomme på i starten. Bl.a. er det vigtigt, at de har let adgang til foder og vand, og at de ikke stresses unødigt, så de kommer i vanskeligheder fra starten. Derfor er det altid godt at fodre fuglene på let tilgængelige steder (f.eks. ved at hænge kolbehirser op ved siddepindene) og give dem tilstrækkelig med ro, så de hurtigt går i gang med at tage føde og vand til sig. Er man allerede gået i gang med at holde fugle, er det også altid yderst fornuftigt at isolere de nyindkøbte parakitter fra de andre fugle. De nye parakitter bør den første tid (gerne flere uger) placeres i et bur eller en voliere i rolige og lyse omgivelser et stykke væk fra de øvrige bure/volierer, hvorved risikoen for, at de nye fugle fører sygdomme ind i bestanden, minimeres.

Holdes bedst parvis

Bortset fra enkelte arter er de australske parakitter bedst egnede til at holdes parvis i volierer, hvor de – som de rigtigt gode flyvere de er – kan få deres behov for bevægelse og udfoldelse indfriet. I yngletiden er de fleste af arterne også territoriehævdende og temmelig aggressive over for artsfæller, hvilket også er en god grund til at holde dem parvis i hver sin voliere. En anden god grund er, at mange af arterne faktisk godt kan finde på at danne par med hinanden, og sådanne krydsningsopdræt er uønskede. Naturligvis hører det også med til overvejelserne i forbindelse med anskaffelsen, at man på forhånd undersøger fuglenes krav til plads.

De australske parakitter i naturen

Parakitternes udbredelse i naturen har ofte betydning for de forhold, som de bør tilbydes holdt under beskyttede forhold for at trives så godt som muligt. Derfor er det en god idé at sætte sig ind i de enkelte arters udbredelse og foretrukne levesteder i Australien.

De forholdsvis mange arter er vidt udbredt og tilpasset de mange forskellige levevilkår, som dette store kontinent byder på.

Der findes således parakitter i både den nordlige, tropiske del, i den store, centrale subtropiske del og i de sydligste, tempererede dele af Australien.

Nogle arter er tilpasset de skiftende regn- og tørtider, nogle det meget tørre indre af Australien, mens andre igen findes i højtliggende områder mod syd, hvor klimaet minder meget om det, der findes i dele af Europa. Også på den sydligste ø, Tasmanien, findes flere arter af parakitter. Samlet set forekommer de fleste arter i den sydøstlige del af Australien.

Ud over de australske parakitter findes der også to arter af parakitter på New Zealand, som under beskyttede forhold herhjemme ofte regnes med blandt de australske parakitter. Det er to arter af de såkaldte Kakariki'er: Gedeparakitten og Springparakitten. I naturen på New Zealand lever disse to livlige arter i skovområder på både nord- og sydøen og er generelt set meget hårdføre.

Biologi og levevis

De australske parakitter findes i næsten alle former for natur i hjemlandet. Deres levesteder spænder lige fra højtliggende skove i bjergrige områder, over tropiske regnskove til åbne naturformer i halvørken og klippekyster ved åbent hav.

De udgør således en meget tilpasningsdygtig fuglegruppe, men samtidig medfører det naturligtvis også tilpasninger til specielle og meget forskellige livsbetingelser.

Størsteparten af de australske parakitter har oprindeligt været skovfugle, men mange af arterne har tilpasset sig mere åbne landskaber og naturformer i takt med, at det australske klima generelt set er blevet mere tørt, og i takt med at mennesket har ryddet skovene for at skaffe sig dyrkningsjord samt græsningsarealer til de uhyre store besætninger af bl.a. får og kvæg. Kun få arter, som f.eks. Rødisset Parakit og Svaleparakitten, er fortsat knyttede til egentlige skovområder, mens flertallet af f.eks. rosella'er, ringparakitter og græsparakitter lever i savanneagtige områder med spredte træer og buske.

Yngler når forholdene er til det

I naturen yngler parakitterne naturligt nok, når forholdene er til det, hvilket vil sige, når der er tilstrækkeligt med føde i deres omgivelser, og da den for langt de fleste arters vedkommende hovedsageligt består af modent frø, yngler parakitterne således under og lige efter regnfulde perioder. Da regntiden indtræffer forskelligt og har meget forskellig længde i Australien, varierer yngletidspunkterne også en hel del. I de sydlige egne yngler fuglene især i det australske forår fra august og nogle måneder frem. I de nordlige, tropiske dele kan de yngle det meste af året, men for de fleste arters vedkommende falder yngletiden dog sammen med regntiden fra december til april. I de vidtstrakte tørre områder i de centrale dele af Australien er yngletidspunkterne mere uregelmæssige, og på grund af manglende nedbør er det ikke sikkert, at fuglene yngler hvert år. Som hovedregel yngler parakitterne kun én gang pr. ynglesæson.

Ind imellem fælder (skifter) fuglene bl.a. dele af fjerdragten, og i reglen kræver et fjerskifte så store energireserver, at de ikke er i ynglestemning i denne fase. Dette ses i øvrigt også hos de australske parakitter under beskyttede forhold. De australske parakitter er »hulerugere«, og for det meste yngler de i huller i større træer. Som næsten alle andre papegøjefugle bygger de ikke rede, og æggene lægges direkte i hullets bund. Her kan fuglene i visse tilfælde gnave lidt trøsket eller løst træ af, som falder ned og danner et tyndt underlag for æg og unger. Der er dog undtagelser, idet Sortkappet Sangparakit og Guldskulddret Sangparakit »bygger« deres reder i termitboer, i hvilke de graver et langt indgangsrør og for enden former et redekammer inde i det beskyttende og lune »insektbjerg«.

Æglægning og rugetid

Som regel lægger parakitterne 4-6 æg med intervaller på 1-2 døgn, og rugetiden er på 18-21 dage. Den korteste rugetid på 18-19 dage findes hos de små græsparakitter. Æggene er som hos de fleste andre hule-rugende fugle helt hvide. Den rugende hun fodres for de fleste arters vedkommende regelmæssigt af hannen, der under hele rugeperioden opholder sig i nærheden af reden. Da rugningen indledes før samtlige æg er lagt, klækker de ikke på samme tidspunkt, og i begyndelsen af den tid ungerne opholder sig i reden, er der ofte nogen forskel i størrelsen på dem. Til at begynde med fodres ungerne kun af hunnen, men når de er 10-14 dage gamle tager hannen også del i fodringen. Redetiden varierer lidt afhængigt af arternes størrelse, men i en alder af 4-5 uger forlader ungerne reden, og selv om de allerede i løbet af 8-10 dage har lært selv at tage føde til sig, mades de fortsat nogle uger af forældrefuglene. Ungfuglene hos de mindre arter udfarver allerede efter nogle få måneder, mens det hos de større arter som Kongeparakit og Rødvinget Parakit først sker, når de er 2-3 år gamle. Efter yngletiden, når den tørre og mere fødefattige periode sætter ind, bliver de fleste arter australske parakitter sociale og søger sammen i

flokke. Sammen drager de omkring på fødesøgningstogter, og i områder hvor der er langt mellem vandhullerne og egnede drikkesteder, kan flokkene blive ganske store. I løbet af tørtiden

En anden måde at holde fugle på, især de små parakitter, er som her i store kassebure.

skifter fuglene fjerdragt (fælder), og i det sociale liv forbereder de sig nu på næste ynglesæson. Hos nogle arter finder de to køn bl.a. sammen ved at pleje og pudse hinandens fjer, ligesom hannerne ofte også mader (fodrer) hunnerne med opgyldt, halvfordøjet føde.

Australske parakitter lever hovedsageligt af frø, især fra græsser og urter. De ses derfor ofte søge føde på jorden, og mange af arterne tilbringer faktisk meget af tiden her. En del arter fouragerer dog også i træer og buske, hvor de især søger efter frugter, frø, nektar og insekter. Nogle arter, som f.eks. Svaleparakitten og Rødisset Parakit lever i højere grad end de fleste andre australske parakitter af frugter og nektar.

De australske parakitter i fugleholdet

Så godt som samtlige australske parakitter har i årtier hørt til blandt de allermost holdte papegøjefugle blandt europæiske fugleholdere. Fuglene er farvestrålende, velformede, livlige og ret så taknemmelige som bur/volierfugle og frem for alt, har et målrettet avlsarbejde resul-

teret i gode opdrætsresultater for langt de fleste arters vedkommende. Hertil kommer, at næsten alle australske parakitter – i modsætning til f.eks. de fleste sydamerikanske og asiatiske – ikke er særligt høj-røstede og heller ikke er de helt store gnavere, der ødelægger trækonstruktioner og forskelligt interiør i bure og volierer.

Gruppen af australske parakitter er stor og mangfoldig, og stort set alle med interesse for papegøjefugle har mulighed for at holde én eller flere af arterne. Har man god plads og mulighed for gode, store udendørsvolierer, er det oplagt at holde de større arter som f.eks. Kongeparakit, Rødvinget Parakit, Prinsesseparakit, Bjergparakit og Barrabandparakit, men har man kun

beskedne pladsforhold eller bor særlig tæt på naboer, er samtlige arter inden for sangparakitter og græsparakitter interessante.

Generelt set skal man dog sikre sig, at alle australske parakitter har gode flyvemuligheder, og derfor er især længden af bure og volierer af betydning for fuglenes trivsel. En udendørs voliere – gerne med adgang til et beskyttet inderrum – er derfor at foretrække. At bygge volierer i haven giver således de bedste muligheder for at tilfredsstille fuglenes krav til størrelsen af opholdsstedet og flyvemulighederne og giver dem samtidig fordelene af at kunne få frisk luft, naturligt sollys og regn, alt sammen noget som betyder meget for parakitternes fjerdragt og generelle velbefindende.

Forholdene kan ikke blive for store

Volierer til fugle under beskyttede forhold kan praktisk taget ikke blive for store, men da der for de fleste fugleholderes vedkommende sandsynligvis er både pladsmæssige og placeringsmæssige begrænsninger, kan følgende anbefa-

les: Til mindre parakitter som græsparakitter, sangparakitter og Svaleparakit bør volieren have en længde på mindst 2-3 meter, til de lidt større parakitter som rosella'erne og ringparakitterne mindst 3-4 meter og til de store parakitter som Rødvinget Parakit og Kongeparakit mindst 4-5 meter. For at give fuglene størst mulig flyvelængde bygges volierer til australske parakitter som regel i en aflang form med en længde på eksempelvis 3-4 m, en bredde på 1 m og 2-2½ m i højden. Hos erfarne fugleholdere ser man ofte en række af sådanne volierer bygget sammen og forsynet med såkaldt dobbelt-tråd mellem de enkelte volierer, så fuglene ikke kan komme i direkte kontakt og derved komme til at skade hinanden gennem trådnettet.

Miljøet skal være udfordrende

For at give parakitterne mulighed for skygge og læ for regn og sne bør man forsyne voliererne med en form for fast tag over f.eks. den inderste og den yderste meter af volieren. Herunder bør man som minimum placere én siddepind,

som fuglene efter behov kan søge til, og hvor imellem de kan flyve, når de er aktive. Yderligere kviste og grene, som fuglene også kan sidde i, placeres gerne i andre dele af volieren, så miljøet bliver så udfordrende som muligt for dem. Beplantning af volierer til parakitter er desværre ikke muligt, for de vil til enhver tid afgræse og ødelægge alle friske vækster, der måtte befinde sig i volieren. Af samme grund er samtlige australske parakitter meget glade for friskt afskårne grene og kviste (gerne af birk, pil eller røn), og gives de regelmæssigt tilbringer fuglene megen tid med at pille og gnave i dem.

Læ er vigtigt

Steder med læ er også vigtigt for fuglenes trivsel, og ved at forsyne dele af volierens sider med faste plader i stedet for trådnettet, kan der opnås beskyttede siddepladser, som fuglene kan søge til under perioder med blæst og nedbør. En solid sokkel under den udendørs voliere er også nødvendig, så man undgår at »ubudne gæster« i form af rovdyr som ræve, ildere og rotter graver sig ind til fuglene. Sokler, hvorpå

Voliereanlæg hvor voliererne er fremstillet af præfabrikerede rammer.

voliererammerne placeres, kan – såfremt man ikke vælger en støbt sokkel – bestå af nedgravede betonfliser på højkant eller af forskellige pladematerialer, som kan tåle nedgravning som eksempelvis eternit, metal eller kunststof m.v. En sokkel skal være tætsluttende og gå ned i en dybde på mindst 50 cm for at være stabil og sikker i forhold til evt. undergravning.

Det bedste bundlag i udendørsvolieren er et tykt lag groft sand, hvilket både giver fuglene noget at rode i, og som samtidig giver fuglene den reneste og mest tørre bund – selv på trods af store mængder regnvand. En tætpakket eller mudret jordbund er ikke egnet til australske parakitler og kan føre til sygdomme hos fuglene.

Kan holdes udendørs året rundt

En del australske parakitler er i dag så tilpassede det danske klima, at de faktisk uden problemer kan holdes i udendørs volierer året rundt, blot de har adgang til læ og skygge. Samtlige arter trives bedst med at have mulighed for

adgang til et frostfrit inderrum, eller et som kan opvarmes alt efter arternes krav til varme. Et tørt og lunt inderrum er især vigtigt for arter, der er følsomme over for perioder med fugtigt vejr, men imidlertid også for de arter, der yngler om efteråret. Dette gælder de lidt vanskeligere arter som Sortkappet Sangparakit, Guldskulddret Sangparakit og Nordlig Rosella (tidligere Browns Parakit), som fortsat ofte kommer i ynglestemning i de nordaustralske forårsmåned, der svarer til vort efterår. Godt nok kan disse arter også yngle om foråret, men for at få held med opdræt af dem om efteråret er det nødvendigt, at deres redekasse hænger inden døre, hvor man ved hjælp af kunstig belysning kan forlænge antallet af lyse timer i døgnnet.

Et inderrum i forbindelse med udendørsvoliererne må gerne være så stort som pladsforholdene nu engang tillader, men i langt de fleste tilfælde er blot et mindre bur eller aflukke på 1 m³ tilstrækkeligt til at give fuglene gode forhold til at overnatte under, yngle og opholde sig i, hvis vinterkulden skulle blive for hård. I et tørt

Australske parakitler

Have hvor voliererne indgår som en del af havemiljøet.

Rødbrystet græsparakit hører til blandt de fugle der kan være sarte overfor fugt og derfor skal have et tørt opholdssted om vinteren

arter uden for yngletiden, men så snart det kommer hertil, bliver de som regel territoriehævdende og stridbare over for andre fugle, hvorfor de færreste uheld og ærgrelser og de bedste yngleresultater opnås, når parrene går hver for sig. Større, men fredelige arter som Kongeparakit, Rødvinget Parakit, Barrabandparakit, Bjergparakit og Prinsesseparakit kan dog godt yngle sammen med et par mindre parakitter (især de små græsparakitter), såfremt pladsforholdene tillader det. Der er imidlertid en enkelt undtagelse fra reglen om, at de australske parakitter skal holdes parvis, og den gælder Svaleparakitten. Netop denne art er fredelig året rundt, og nogle opdrættere vil tilmed hævde, at den holdes bedst i flok eller grupper på flere par i én og samme voliere.

Redekasser i forskellig størrelse og form

Da alle de australske parakitter i naturen yngler i huller i træer eller klipper, anvender man i fugleholdet redkasser af forskellig størrelse og

hus eller læskur kan man også med fordel fodre fuglene, så man undgår, at fugt forringer eller ødelægger foderet. Som en ekstra gevinst får man også de bedst mulige forhold – især i vinterhalvåret – til at fodre og passe sine fugle under.

Som par i yngletiden

Den overvejende del af de australske parakitter egner sig bedst til at blive holdt parvist, og som tidligere nævnt i en voliere af passende størrelse. De fleste arter kan godt gå sammen med andre

Australske parakitter

Stanleyrosella er ikke helt så sart overfor fugt og kulde, men bør dog også have mulighed for et tørt opholdsrum om vinteren.

form fremstillet i træ. I faglitteraturen opgives de anbefalede størrelser på redekasser, deres form og indgangshullets størrelse til de forskellige arter. Da parakitterne, som tidligere nævnt,

Rødisset Parakit hører til blandt de fugle der skal holdes parvis og gerne i en voliere, hvor de ikke har mulighed for at gnave i træværket.

Australske parakitter

ikke bygger reder, er det derfor fælles for dem, at deres redekasse skal være forsynet med et godt bundlag bestående af savsmuld, træspåner eller tørvemuld, som sikrer, at æggene ikke triller omkring i kassen, og at ungerne ligger blødt og tørt i den tid, de opholder sig heri. Redekasser bør placeres højt i volieren og altid på steder, hvor de ikke får direkte regn eller sollys. Har fuglene adgang til et inderrum, er det som regel langt det bedste at placere deres redekasse her. Og så skal redekasser regelmæssigt gøres rene – gerne efter hver ynglesæson –

så de ikke er hjemsted for mider, lus og andet utøj, som kan irritere eller skade de ynglende fugle og deres afkom. Dette gøres bedst ved at tømme dem, børste dem rene og til sidst skolde dem i kogende vand, hvilket sikrer, at eventuelt utøj udryddes.

Fodring

Fodringen af australske parakitter er ikke så kompliceret som inden for mange andre eksotiske fugle, hvilket også er med til at gøre dem til nogle af de mest populære i fugleholdet. Et godt grundfoder er naturligvis vigtigt, men det allervigtigste er at sørge for et varieret og tilpasset foder, som kan tilfredsstille fuglenes krav til forskellige tider – overvintring, yngletid, fældetid m.v.

Grundfoderet består af en frøblanding, som er specielt tilpasset disse fugles behov, og i handelen fås færdige blandinger til både mindre og større parakitter. Til de mindre parakitter består blandingerne af frøsorter som forskellige hirse, afskallet havre, kanariefrø, rybs og hamp, mens de større parakitter gerne fodres med en lidt grovere blanding, hvori også safflor, boghvede og eventuelt majs og solsikke indgår. Generelt set, skal man i grundblandingen undgå for meget fedende frø, og i de senere år er mange fugleholdere blevet meget tilbageholdne med – eller helt holdt op med – at give solsikke og safflor i grundfoderet. Endvidere skal man af hensynet til fuglenes trivsel også afpasse mængden

En almindelig frøblanding til parakitter.

af foder således, at de ikke konstant har adgang til ubegrænsede mængder af blandingen. Ved en velfbalanceret fodring kan man samtidig forhindre fedme og overvægt hos fuglene, hvilket ofte bevirker, at de bliver passive, og at deres trang/evne til at yngle nedsættes. Frø og frøblandinger bør altid opbevares i poser eller sække af papir, da indpakning i plastposer o.lign. kan medføre, at frøet mister sin næringsværdi, og at der dannes mug og svampesporer heri.

Tør kolbehirse hører også med til grundfoderet, men i modsætning til frøblandingerne, indeholder dette fødeemne ikke så mange vigtige stoffer. Til gengæld er kolbehirse altid yndet af fuglene og er med til at give dem god beskæftigelse. Især for nyindkøbte fugle og for unger, der lige er taget fra deres forældre, er kolbehirse altid et godt »startfoder«, som de med sikkerhed vil kaste sig over efter kort tid. Og hvis kolberne hænges op ved fuglenes siddepinde og grene, er chancerne for at fuglene går igang med at æde af dem i løbet af kort tid meget store.

Foderpiller til papegøjer og parakitter

I de senere år er det også blevet muligt at købe flere forskellige former for foderpiller til parakitter og papegøjer. Sådanne piller kan også anvendes som basisfoder til australske parakitter, og fordelene ved dem er, at de »på én gang« opfylder fuglenes behov for forskellige næringsstoffer, vitaminer og mineraler. Pillerne fås i forskellige størrelser, og fodrer man sine australske parakitter med en passende variant, sikrer man sig, at de får et basisfoder af høj kvalitet. En af ulemperne ved kun at fodre med piller er imidlertid, at papegøjefuglene ikke får tilfredsstillet deres behov for at afskalle og bearbejde frø, som jo er deres naturlige foderemne. En anden er, at mange af parakitterne ikke er så glade for at æde piller frem for frø og skal derfor vænnes til det – ja, ofte »tvinges« til det. Anskaffer man sig nye fugle, som ikke er vant til at æde piller, skal tilvænning til det ske gradvist. Tilvænningen til pillefoder kan ske på forskellige måder bl.a. ved at blande pillerne med

andre foderemner, som man ved, at fuglene gerne vil æde. Pillefoderet skal dog altid holdes tørt og må ikke blandes med foderemner, der på længere sigt kan få pillerne til at mugne og derved blive til det rene gift for fuglene. Husk at pillefoder kun skal anvendes som basisfoder og kun skal være en del af den samlede kost. Friskt drikke- og badevand dagligt hører naturligvis også med til grundfodringen.

Rød kolbehirse som her vil parakitterne kunne bruge meget tid på at fortære.

Tilbyd gerne frugt og grønt

I tillæg til grundfoderet er det godt at tilbyde parakitterne forskellige former for frugt og grønt. Æble og gulerod tages meget gerne af de fleste, men for at variere fuglenes daglige kost, kan mange andre former for frugt og bær anvendes så som appelsin, pære, ananas, banan, agurk, rosiner, figen, melon, jordbær, brombær, solbær og stikkelsbær. Også friskplukkede eller nedfrosne rønnebær, hyldebær, havtornbær og hyben fra usprøjtede steder i naturen er rigtig gode foderemner. Men husk,

at frugt og grønt kun skal fungere som et tilskud og altid skal gives i frisk tilstand.

Alle australske parakitter tager også gerne salat og andre former for grønt. Især i yngletiden, om foråret og sommeren, kan fuglene med fordel tilbydes forskellige former for ukrudt fra haver og andre grønne områder. Særlig egnede er mælkebøtter (både blomst, blade og rod), fuglegræs, hyrdetaske og frøstande af vejbred, men sørg altid for kun at indsamle dette foder på steder, hvor der med sikkerhed ikke er brugt sprøjtemidler! Er man i tvivl, lader man ganske enkelt være med at indsamle og fodre med grønt fra det pågældende sted, så dødsfald og sygdom blandt fuglene undgås. En anden ting er, at man altid bør starte fodring med grønt ganske langsomt og over nogen tid, så fuglenes fordøjelsessystem gradvist vænnes til det kraftige grøntfoder. Først herefter kan man give disse vækster fra naturen i næsten ubegrænsede mængder – dog bør der holdes lidt igen i den tid, hvor der eventuelt er nyklækkede unger i redekasserne.

Vitaminer og mineraler

Vitaminer og mineraler er også vigtige for parakitternes trivsel, men jo mere varieret foder de får, jo mindre grund er der til at tilsætte vitaminer og mineraler, da dette i så fald allerede er indeholdt i foderet. Dog er det altid en god idé en gang imellem at tilsætte et bredspektret vitaminpræparat til tørfoderet, ligesom parakitterne altid bør have adgang til kalkblokke eller sepiaskaller (rygskjold fra blæksprutter) samt skaller med trækul. Sidstnævnte er godt som kalktilskud og samtidig godt for fuglenes fordøjelse, og især kalkblokke (gerne med jod) giver fuglene mulighed for at bruge og vedligeholde deres stærke næb. En gang om ugen kan man også med fordel give et par dråber torskelevertran i parakitblandingen. Torskelevertran er bl.a. rigt på D-vitamin, hvilket fremmer fuglenes optagelse af kalk, og på E-vitamin, som fremmer frugtbarheden.

I yngletiden og optakten til denne kan man – ud over den almindelige frøblanding – give sine fugle spiret frø. En passende mængde god

spireblanding kommer op i en si og skylles grundigt, hvorefter det sættes i blød i koldt vand i en skål med låg. Efter et døgn sies vandet fra og blandingen skylles nu atter engang grundigt, hvorefter det i fugtig tilstand hældes tilbage i skålen og sættes til spiring i endnu et

En anden form for foder til parakitter er foderpiller som fås såvel i en neutral farve eller som her meget farvestrålende.

døgn, men denne gang med låget på klem. Spiringen kan foregå ved stuetemperatur, men stilles blandingen et noget varmere sted, vil processen gå hurtigere. Efter disse to døgn skal spireblandingen endnu engang skylles grundigt, hvorefter den kan gives til fuglene. Under hele processen er det meget vigtigt, at såvel frø som beholder og si holdes rene, så angreb af skimmelsvampe undgås, ligesom det er vigtigt at fjerne eventuelle rester af det spirende frø fra fuglenes foderskål, inden det begynder at mugne.

Ekstra protein i yngletiden

I yngletiden kan man også med fordel give fuglene lidt ekstra protein. Dette gøres mest enkelt ved at tilbyde dem æggefoder eller et færdigt opmadningsfoder, som kan købes i enhver dyrehandel. Æggefoderet består af hårdkogt, hakket æg, som oftest blandet med lidt rasp og eventuelt revet gulerod eller lignende. Dette blødfoder er glimrende til at sætte gang fuglenes yngleaktivitet, lige som det også er en god ting at give i den tid, hvor forældrefuglene

opmader deres unger. Som ved det spirede frø, er det også her uhyre vigtigt, at der kun fodres med det i frisk tilstand, og at eventuelle rester fjernes, inden det i dette tilfælde går i forrådnelse. Muggent æggefoder er det rene gift for fuglene. Vil man imidlertid være på den helt sikre side, bør man anvende et af de færdigproducerede produkter af opmadningsfoder, som ikke umiddelbart mugner, og som indeholder alle de nødvendige proteiner, vitaminer og mineraler. Nogle parakitter tager også gerne lidt insekter, og også her er den lette løsning at anvende et af de mange gode produkter, der går under betegnelsen tørt insektfoder eller uni-

Som en naturlig del af foderemnerne bør der gives frugt og grønt dagligt og gerne serveret som her. © Fotos: John Frikke.

versalfoder. Det er dog vigtigt at huske på, at både æggefoder, opmadningsfoder og universalfoder kun skal fungere som tilskud til basisfoderet i de perioder, hvor fuglene har behov for ekstra protein, som f.eks. når redeungerne skal opmades.

Uden for yngletiden fodres der mest med grundfoderet, dvs. den tørre frøblanding, lidt frugt og grønt samt friskt vand, og går parakitterne udendørs om vinteren, kan frøblandingen eventuelt spædes op med lidt ekstra olieholdige frø som solsikkefrø og safflor.

Stabile foderskåle

Selve fodringen foregår bedst i lerskåle (de såkaldte urtepotte-underskåle) eller i skåle af rustfrit stål. Skålene skal enten være så stabile og tunge, at parakitterne ikke kan vende bunden i vejret på dem, eller også skal de være fastgjorte på et foderbræt – eller stativ. I modsætning til mange andre papegøjefugle går de australske parakitter gerne på bunden af buret eller volieren for at æde, men det mest praktiske er dog at fodre på et højt placeret foderbræt eller i en foderkasse, hvor skålene ikke så let grises til med ekskrementer og andet snavs.

Den daglige pasning og pleje

Parakitterne skal så vidt muligt tilses dagligt, så man sikrer sig, at de er friske, og at de trives som de skal. God hygiejne og rengøring året rundt er naturligvis vigtige faktorer, for kun her ved begrænses sygdomme og dødsfald mest muligt.

Især skal foder- og vandskåle rengøres regelmæssigt, så fuglenes føde ikke inficeres med svampe, bakterier og andre skadelige organismer. Vigtigt er det også at holde foderet tørt og sørge for, at de sidste rester af frø ikke hober sig op i bunden af foderskålene, så skadevirkninger af fodringen undgås. Også fuglenes bure og/eller volierer bør løbende holdes rene. Af særlig betydning er det at holde bunden ren, og benytter man et godt lag groft sand som bundlag, bør man regelmæssigt skrabe og/eller rive dette fri for bl.a. foderrester og ekskrementer. Hele bundlaget fornyes efter behov, så det hele tiden er rent og tørt.

Det daglige tilsyn med fuglene er uhyre vigtigt for om muligt at opdage uregelmæssigheder hos dem, f.eks. om de er kommet til skade, eller om de skulle være blevet angrebet af sygdomme. Australske parakitter er ikke specielt sårbare, men sygdomme bør man dog altid være forberedt på, og sker det, skal der som regel handles meget hurtigt, idet afmagring, afkræftelse og eventuelt død hos fugle indtræffer i løbet af meget kort tid. Derfor er det vigtigt, at man på forhånd har sat sig lidt ind i de mest almindelige forholdsregler vedrørende

fuglesygdomme, så man hurtigt kan yde fuglen en form for førstehjælp.

Der er hjælp at hente

Oplysninger om de forskellige fuglesygdomme og behandlingen af dem kan man søge i faglitteraturen, ligesom man i alvorlige tilfælde bør søge hjælp hos en af de danske dyrlæger, som har specialiseret sig i fuglesygdomme. Navne og adresser på disse kan findes i tidsskriftet »Dansk Fuglehold« eller på adressen: www.ldf-net.dk Blandt de mest almindelige sygdomsangreb hos australske parakitler er tarmbetændelse med diarré, angreb af indvoldsorm og luftvejsygdomme forårsaget af svampe.

En grundlæggende regel er, at fugle – der er blevet syge, eller hvor der er mistanke om sygdom – straks skal isoleres fra de øvrige fugle i fugleholdet, så risikoen for eventuel smitte begrænses mest muligt. Til brug for isolering af fugle under mistanke for sygdom eller syge fugle er det en rigtig god idé at anskaffe sig eller bygge et særligt sygebur, som kan opvarmes. Med et sådant sygebur kan man udøve en form for førstehjælp, som kan få afgørende betydning for resultatet af den fortsatte behandling.

Kvitterer med gode resultater og oplevelser

Den daglige pasning bør i øvrigt gennemføres så regelmæssigt som muligt, og omgås man fuglene med rolige bevægelser og fløjtelyde, bliver de hurtigt tillidsfulde og velafbalancerede i deres opførsel. På den måde får man med tiden et godt forhold til sine fugle, og de vil så som regel kvittere med mange gode oplevelser og resultater. En stor del af det at holde fugle er naturligvis den glæde, det er at iagttage deres adfærd, flotte farver og bevægelser, og ved indretningen af fugleholdet bør man også have i tankerne at gøre observationsmulighederne for én selv så gode som muligt.

Vil man opdrætte disse dejlige fugle, er det vigtigt at have det rigtige par, så ens anstrengelser i forhold til anskaffelse og den daglige pasning krones med den allerstørste fornøjelse ved at holde fugle nemlig – *at parret en skønne dag sidder med et kuld flotte unger i volieren.*

Barrabandparakit-unger der endnu ikke er udfarvede.

Fredningsstatus

Samtlige arter af australske parakitler er i deres hjemland, Australien totalfredede, og i modsætning til mange andre lande har det ikke siden først i 1960'erne været tilladt at eksportere fugle herfra. Kun i få tilfælde er der kommet fugle ud fra Australien, og da kun i begrænset antal, og enkelte af arterne er forholdsvis nye i fugleholdet.

Arter som f.eks. den Rødbrystede Græsparakit og Prinsesseparakitten er på trods af den gode beskyttelse truet af udryddelse i naturen, og Sortkappet Sangparakit og Guldsuldret Sangparakit er i dag så sjældne, at de står opført på Washingtonkonventionens liste over de mest truede arter i Verden. For den sidstnævnte arts vedkommende betyder det, at man ved handel med den skal være i besiddelse af et godkendt CITES-certifikat.

© Landsorganisationen Danske Fugleforeninger.
John Frikke, oktober 2007.